

รายงานการศึกษากลุ่ม
(Group Report)

เรื่อง การอำนวยความสะดวกยุติธรรมกรณีศึกษา : การปฏิบัติหน้าที่ของ
พนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดียาเสพติด

จัดทำโดย: กลุ่มวัว

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6
สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
(ระหว่างวันที่ 17 ธันวาคม 2557 - 17 กรกฎาคม 2558)

รายงานการศึกษากลุ่ม
(Group Report)

เรื่อง การอำนวยความสะดวกธุรกรรม
กรณีศึกษา : การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดียาเสพติด

จัดทำโดย: กลุ่มว้าว

1. พ.ต.อ.ชยพจน์	หาสุณหะ
2. นายนิยม	เต็มศรีสุข
3. นางสาวณานิ	เกียรติไพบูลย์
4. นายอมรพจน์	กุลวิจิตร
5. นางสาวจตุพร	พุลแก้ว
6. นายสุวิทย์	อมรนพรัตน์กุล
7. นายอรุณชัย	ภัทรานนท์
8. นายวันไชย	เยี่ยมสมณะ
9. นางสาวศศิธร	จุลมกร
10. นายศิริชัย	กฤตยากุล

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6
สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
(ระหว่างวันที่ 17 ธันวาคม 2557 - 17 กรกฎาคม 2558)

เอกสารรายงานการศึกษานี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตร
การบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6 (ยธส.6) สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวง
ยุติธรรม (ระหว่างวันที่ 17 ธันวาคม 2557 - 17 กรกฎาคม 2558)

รองศาสตราจารย์ .....

(ปิยะนุช เงินคล้าย)

อาจารย์ที่ปรึกษา

คำนำ

รายงานการศึกษาฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6 (ยธส.6) ซึ่งจัดโดยสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ระหว่างวันที่ 17 ธันวาคม 2557 - 17 กรกฎาคม 2558 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่มาจากหลายหน่วยงานส่วนหนึ่งของหลักสูตรกำหนดให้มีการศึกษา วิเคราะห์เพื่อแก้ไขและพัฒนากระบวนการยุติธรรมโดยให้จัดทำเป็นรายงานกลุ่ม ซึ่งกลุ่มวิ้วได้ศึกษาเรื่อง การอำนวยความสะดวกยุติธรรม กรณีศึกษา : การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดียาเสพติด

คดียาเสพติดเป็นคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความสงบสุขของประชาชนซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมาก จำเป็นที่จะต้องมีการป้องกันและปราบปรามเร่งด่วน แต่ในขณะเดียวกันการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในการช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมตามกรอบหรือข้อบัญญัติของกฎหมายโดยการปฏิบัติที่มีความเท่าเทียมกันก็นับว่าเป็นความสำคัญที่ต้องพึงยึดถือไว้เช่นเดียวกัน ฉะนั้น กลุ่มวิ้วจึงตระหนักถึงปัญหาการอำนวยความสะดวกยุติธรรม กรณีการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ต่อผู้ต้องหาคดียาเสพติดซึ่งถือเป็นต้นน้ำที่สำคัญประการหนึ่ง จึงทำการศึกษาคกรณดังกล่าวทั้งแง่มุมของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้ต้องหาในคดียาเสพติดมีความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง

รายงานการศึกษาฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้โดยความร่วมมือ ร่วมใจจากสมาชิก กลุ่มวิ้ว ยธส.6 ทุกคน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดหลักของการฝึกอบรมในการสร้างเครือข่ายเพื่อบูรณาการในกระบวนการยุติธรรม และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งได้รับคำแนะนำจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษา และการสนับสนุนจากหลายฝ่ายจึงทำให้รายงานฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ หากมีข้อบกพร่องประการใด คณะผู้จัดทำขอน้อมรับ และทำยนี้ หวังว่ารายงานการศึกษาฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม

คณะผู้จัดทำ

กลุ่มวิ้ว

ยธส.6

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การอำนวยความสะดวกธรรมชาติธรรม กรณีศึกษา : การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมาย และระเบียบต่างๆ ที่พนักงานสอบสวนใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติดว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติดว่าได้ปฏิบัติตามกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้มากน้อยเพียงใด รวมถึงเพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และ/หรือแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติดที่จะสามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมาย ระเบียบ ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้องและหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกธรรมชาติให้แก่ผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด และข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีอาญาเสพติดต่อผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขัง ในขั้นตอนของการสอบสวนโดยผ่านกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และประมวลผลตามกรอบความคิดแบบพรรณนาโวหาร (Descriptive Statistics) แล้วสรุปเป็นผลการศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า

1. ในการศึกษากฎหมาย

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2557 แม้จะเป็นรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่เป็นผลผลิตมาจากอุบัติเหตุทางการเมืองของประเทศที่ใช้เวลาในการยกร่างสั้นๆ แต่ก็ยังตระหนักถึงเรื่องสิทธิ เสรีภาพของประชาชนชาวไทย โดยบัญญัติเป็นหลักการให้มีการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพตามที่เคยได้รับมา ซึ่งคณะผู้ศึกษาสันนิษฐานว่า หมายถึงสิทธิ เสรีภาพที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมา จึงศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งถือว่าเป็นฉบับที่มีการให้ และรับรองสิทธิ เสรีภาพให้ประชาชนชาวไทยมาก แล้วศึกษาเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับต่อมา พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงบ้างแต่ส่วนใหญ่เป็นการจัดหมวดหมู่ให้ง่ายต่อความเข้าใจของประชาชนโดยยังคงเนื้อหาในการเคารพในสิทธิ เสรีภาพในชีวิต ร่างกาย เคหสถาน และทรัพย์สิน การจะจับกุม ตรวจค้นทั้งในที่สาธารณะ หรือรโหฐาน รวมถึงการควบคุม ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยผ่านกระบวนการศาลพิจารณาความจำเป็นและเหมาะสม วิธีการที่ใช้ก็ต้องเหมาะสม เช่น สุภาพสตรีต้องถูกค้นโดยสุภาพสตรี การค้นต้องค้นในเวลากลางวัน การให้สิทธิต่างๆ เพื่อประกันเสรีภาพเมื่อถูกควบคุมตัว ฯลฯ เป็นต้น และเมื่อเปรียบเทียบกับหลักสากลแล้ว พบว่ามีความสอดคล้องมาก

(2) กฎหมายในระดับรอง พบว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) มีอยู่ 5 ฉบับ คือประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 มีการนำหลัก

กฎหมายในรัฐธรรมนูญมาปรับเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิ เสรีภาพ เช่น ก่อนจับกุมต้องแจ้งรายละเอียดข้อเท็จจริงที่กล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดแล้วจึงแจ้งข้อกล่าวหา การให้โอกาสผู้ถูกจับต่อสู้และพิสูจนความบริสุทธิ์อย่างเต็มที่ การสอบถามเรื่องความต้องการทนายความ การมีสิทธิการให้ถ้อยคำที่ไม่เป็นผลร้ายแก่ตนเอง ฯลฯ เป็นต้น คณะผู้ศึกษามีความเห็นว่างกฎหมายในระดับรองต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้ง 5 ฉบับมีความเชื่อมโยง สอดคล้องและสัมพันธ์ในการประกันสิทธิ เสรีภาพของประชาชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ

2. การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด พบว่าส่วนใหญ่เป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร การศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี อายุ 30 ปีขึ้นไป ประสบการณ์การทำงาน มีความเสี่ยงในขณะปฏิบัติหน้าที่น้อย จะมีการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดตามกฎหมาย จะมีข้อบกพร่องบ้างก็เพียงเล็กน้อย แต่ทั้งนี้มีการพบว่าในชั้นจับกุม สืบสวนมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามข้อกฎหมาย โดยใช้ช้อยกเว้นต่างๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเพื่อความปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น การจับโดยไม่แสดงหมายศาลก่อนจับใช้วิธีบุกประชิดตัว การนำตัวไปสืบสวนที่ Safe House เป็นต้น

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง คณะผู้ศึกษาให้ข้อเสนอแนะ 4 ด้าน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- การดำเนินการในชั้นจับกุม/สืบสวนและสอบสวน ควรให้ทำงานร่วมกันและพร้อมกัน เนื่องจากในปัจจุบันที่การปฏิบัติงานแยกออกจากกัน ปรากฏว่าจะไม่สนใจในความถูกต้องของอีกส่วนหนึ่ง ทำให้กระบวนการอำนวยความสะดวกไม่สมบูรณ์อย่างแท้จริง ซึ่งรวมถึงการแก้ไขกฎหมาย ให้ศาลพิจารณาที่จะรับฟังพยานได้เฉพาะพยานที่ได้มาโดยการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือได้มาจากข้อมูลซึ่งเกิดขึ้นโดยชอบ หากจะมีช้อยกเว้นบ้าง ก็ควรต้องมีคำแนะนำหรือหลักเกณฑ์ที่ให้การใช้ดุลยพินิจเป็นไปเพื่อการอำนวยความสะดวกแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ

- การรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้ง 5 ฉบับไว้ในฉบับเดียวกัน เพื่อสะดวกต่อการใช้งาน และทำความเข้าใจ แล้วจัดทำคู่มือ

- การแก้ไขกฎหมายที่จำเป็นต่อการปฏิบัติ เพื่อให้เจ้าพนักงานได้เป็นผู้ที่ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การนำตัวไปที่ Safe House ก่อนพาไปสถานีตำรวจ

- การประกันตัวที่ส่วนใหญ่จะไม่ประกันตัวโดยเห็นว่า เสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย เปล่าประโยชน์ มักจะไม่ได้ให้ประกันเมื่อขอ ควรที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติต่อไป

2. ข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ

- ควรมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แนวทางปฏิบัติร่วมในระหว่างผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม

- ทำความเข้าใจกับพนักงานสอบสวนถึงอำนาจ หน้าที่ตามกฎหมายที่จะสอบสวนเพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจนความผิด และเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ มิใช่เพื่อเอาตัวผู้ถูกจับมาลงโทษ

- ควรมีการถ่าย CLIP การปฏิบัติหน้าที่ไว้เป็นหลักฐาน รวมถึงการจัดทำ CLIP การแจ้งสิทธิก่อนเริ่มการสอบสวน เพื่อใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันป้องกันการลืมนแจ้งสิทธิ หรือการแจ้งสิทธิไม่ครบ

- การส่งเสริมความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ได้พนักงานสอบสวนที่ดี และเก่ง
ยังคงปฏิบัติงานในการสอบสวนต่อไป

- การจัดหาความช่วยเหลือ ควรประสานกับสภานายความฯ ในการจัดหาความช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้ถูกจับได้รับความยุติธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย มิใช่เพียงเพื่อให้คดีเสร็จๆ ไป

3. ข้อเสนอแนะในทางวิชาการ พนักงานสอบสวนแต่ละท่านมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และทัศนคติการทำงานของแต่ละท่าน จึงควรมีการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน คู่มือแบบประเมินที่เป็นไปเพื่อการอำนวยความสะดวกอย่างแท้จริง

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การที่พนักงานในชั้นจับกุม/สืบสวน มีการปฏิบัติหน้าที่หลายอย่างในบางครั้งที่ไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การจับกุมโดยไม่แสดงหมายศาล การนำไปสืบสวนที่ Safe House เป็นต้น ทั้งนี้ อาจจะทำให้ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมควรที่จะได้มีการศึกษาเพื่อให้ทราบแนวทางการแก้ไขต่อไปในภายหน้า

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาเรื่อง การอำนวยความสะดวกธรรมชาติ กรณีศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดียาเสพติด คณะผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาทั้งจากเอกสารเกี่ยวกับกฎหมายระเบียบและวิธีการปฏิบัติในการสอบสวนคดียาเสพติด โดยค้นคว้าจากเอกสารทางราชการและเอกสารทฤษฎี แนวคิดและหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องจากอินเทอร์เน็ต และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (in-depth interview) โดยสอบถามทั้งจากผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังที่ถูกนำตัวส่งดำเนินคดีที่กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) หรือที่ฝากขัง หรือถูกขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง และจากพนักงานสอบสวนในสังกัด บช.ปส. แล้วทำการประชุมกลุ่มย่อยภายในกลุ่มวิจัย และนำเสนอผลการศึกษาเพื่อรับคำแนะนำจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษาจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รายงานฉบับนี้จึงสำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับคำแนะนำจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษาดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง รศ. ดร. ปิยะนุช เงินคล้าย อาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่มที่ได้สละเวลาในการให้คำแนะนำ และช่วยกรุณาตรวจต้นฉบับรายงานฉบับนี้จนสำเร็จได้ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนอย่างดีจาก พล.ต.ต. ไชยยา รุจจนเวท ผู้บังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 2 กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด และ นายคงกริช พรคงธวัช ผู้บัญชาการทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทั้งจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรุงเทพมหานคร สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล และที่ไม่กล่าวถึงไม่ได้ คือ สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมที่ได้จัดหลักสูตรนี้ขึ้นมาเพื่อร่วมสร้างสรรค์อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนคนไทยทุกคน คณะผู้จัดทำจึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้จัดทำ

กลุ่มวิจัย

ยธส.6

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญแผนภูมิ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษา	3
1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการศึกษา	4
1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลาการศึกษา	4
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	6
2.1 ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	6
2.2 กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง	9
2.3 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย	18
บทที่ 3 ระเบียบวิธีในการศึกษาวิจัย	20
3.1 รูปแบบการศึกษาวิจัย	20
3.2 กลุ่มตัวอย่าง	21

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
3.3	ประเด็นที่ศึกษา	21
3.4	การเก็บรวบรวมข้อมูล	21
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล	21
บทที่ 4	ผลการศึกษา	22
4.1	การศึกษา วิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน	22
4.1.1	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2557 กับปฏิญญาสากลฯ และกติการะหว่างประเทศฯ	22
4.1.2	รัฐธรรมนูญ กับกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในคดีอาเสพติด	32
4.2	การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีอาเสพติดต่อผู้ต้องหาและผู้ต้องขัง	49
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	56
5.1	สรุปผลการศึกษา	56
5.2	ข้อเสนอแนะ	57
5.2.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	27
5.2.2	ข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ	59
5.2.3	ข้อเสนอแนะในทางวิชาการ	59
5.2.4	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	60
	บรรณานุกรม	61
	ประวัติผู้ศึกษา	62

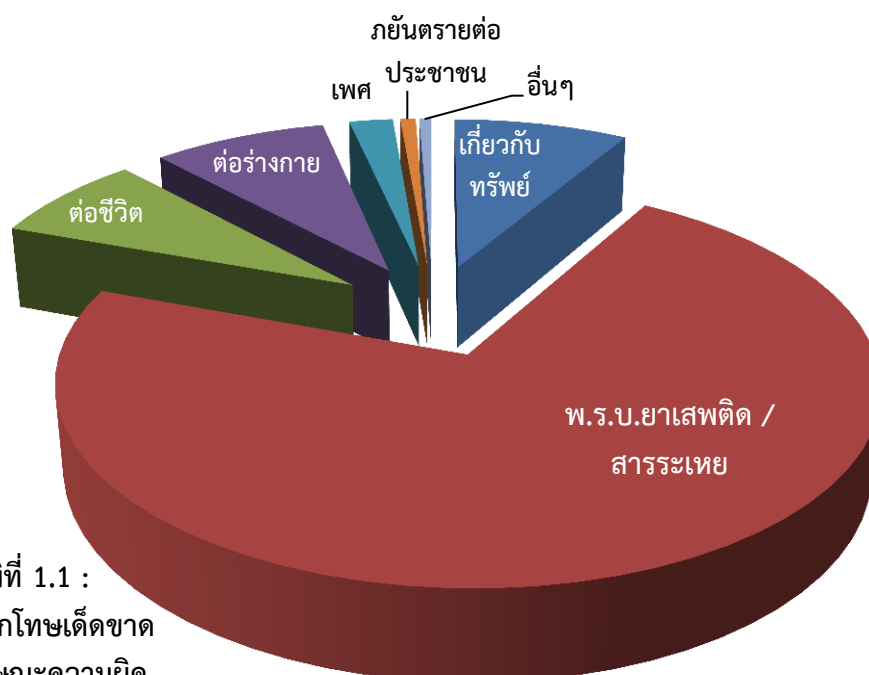
สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	สถิตินักโทษเด็ดขาด แยกตามลักษณะความผิด	1
1.2	จำนวนผู้ถูกจับและตกเป็นผู้ต้องหาในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2553 – 2557	2
4.1.1	แสดงสถิติ เสรีภาพที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนซึ่งมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550	23
4.1.2	สรุปการวิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สอดคล้อง / เชื่อมโยงกับหลักสากล	31
4.1.3	วิเคราะห์ความสอดคล้องของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายระดับรองที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่	47
4.2.1	การวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์การสอบสวน เปรียบเทียบกับข้อกำหนดกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง	52
4.2.2	การวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจับกุม สืบสวน เปรียบเทียบกับข้อกำหนดกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง	55

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1.1	ร้อยละสถิตินักโทษเด็ดขาด แยกตามลักษณะความผิด	2
2.1	กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย	19

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าคดียาเสพติดเป็นคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความสงบสุขของประชาชนโดยตรง เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่พนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล เจ้าหน้าที่ทัณฑสถาน จึงควรที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดทุกขั้นตอน ต้องสามารถควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในส่วนของคดียาเสพติดแล้วพบว่าโดยเฉลี่ยในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2553 – 2557) มีผู้ต้องหาคดียาเสพติด 242,115 ราย ซึ่งประมาณร้อยละ 26 หรือ 62,205 ราย เป็นความผิดใน 5 ข้อหาหลักคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย (ตารางที่ 2)

ตาราง 1.2 จำนวนผู้ถูกจับและตกเป็นผู้ต้องหาในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2553 – 2557

ปี พ.ศ.	ข้อหา		
	5 ข้อหาหลัก	ครอบครอง/เสพ	รวม
2553	55,618	159,122	214,740
2554	63,186	200,861	264,047
2555	63,854	178,013	241,867
2556	68,349	223,078	291,427
2557	60,018	138,477	198,495
เฉลี่ย	62,205	179,910.2	242,115.2

ข้อมูล: ระบบข้อมูลคดียาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. ณ วันที่ 31 มกราคม 2558

การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน เป็นขั้นตอนต้นน้ำในกระบวนการปฏิบัติงานที่สำคัญ เพราะเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายที่เกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา ซึ่งกฎหมายให้อำนาจไว้ เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ฉะนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจึงมีผลกระทบและเป็นเงื่อนไขสำคัญโดยตรงต่อการอำนวยความยุติธรรมอย่างมีนัยสำคัญที่จะส่งต่อไปยังพนักงานอัยการ และเข้าสู่การพิจารณาของศาลต่อไป

นอกจากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่มีผลกระทบดังกล่าวแล้ว กฎหมาย ระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติที่พนักงานสอบสวนใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด เพื่อให้ได้รับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่มีความเท่าเทียมกัน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญและน่าสนใจที่ควรนำมาศึกษาไปพร้อมกับการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติดในคราวเดียวกัน

การศึกษานี้จึงมุ่งที่จะศึกษาวิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบ และวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด ศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อผู้ต้องหาอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจรัฐของพนักงานสอบสวนในการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติดที่อำนวยความยุติธรรม โดยให้ข้อเสนอแนะที่สร้างความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม และช่วยให้เกิดความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมาย และระเบียบต่างๆ ที่พนักงานสอบสวนใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด
3. เพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และ/หรือแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด ที่สามารถอำนวยความยุติธรรมอย่างแท้จริง

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษา

1) ศึกษาวิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยย้อนหลังไป ตั้งแต่ฉบับพุทธศักราช 2540 จนถึงปัจจุบันที่เกี่ยวข้องสิทธิ เสรีภาพของประชาชน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ปฎิญญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศ รวมทั้งหลักการต่างๆ ที่พนักงานสอบสวนใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด

2) ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีอาญาเสพติดต่อผู้ต้องหา หรือผู้ต้องขังในขั้นตอนของการสอบสวน

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรที่ศึกษาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความผิด 5 ข้อหาหลักคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย และกำหนดกลุ่มประชากรที่ศึกษาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความผิด 5 ข้อหาหลักดังกล่าวที่เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วเท่านั้น จึงสามารถกำหนดกลุ่มประชากรที่จะศึกษา และแบ่งได้ 2 กลุ่ม ได้แก่

1) ผู้ต้องหา หรือผู้ต้องขัง ฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในข้อหา มีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษ หรือในข้อหาจำหน่ายยาเสพติดให้โทษที่ถูกนำตัวส่งดำเนินคดีที่กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) และที่ฝากขัง หรือถูกขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลางจำนวน 10 คน

2) พนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) จำนวน 10 คน

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลาการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2558 รวมระยะเวลาในการศึกษา ประมาณ 107 วัน

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในรายงานฉบับนี้

“การอำนวยความสะดวก” หมายถึง การช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมตามกรอบหรือบทบัญญัติของกฎหมาย โดยการใช้ปฏิบัติที่มีความเท่าเทียมกัน

“กระบวนการยุติธรรม” หมายถึง วิธีการปฏิบัติต่อผู้ที่ประพฤติฝ่าฝืนกฎหมาย โดยอาศัยองค์กรและบุคลากรที่กฎหมายให้อำนาจไว้

“พนักงานสอบสวน” หมายถึง พนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) ซึ่งรับผิดชอบการสอบสวนคดียาเสพติดใน 5 ข้อหาหลักคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย

“การสอบสวน” หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ

“การควบคุมตัวในชั้นสอบสวน” หมายถึง การควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน ซึ่งจะสามารถควบคุมตัวไว้ได้ไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง

“การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน” หมายถึง การดำเนินการของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

“การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน” หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในสังกัด บช.ปส. ต่อผู้ต้องหาคดียาเสพติดตามที่กฎหมายกำหนด

“การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเพื่อการอำนวยยุติธรรม” หมายถึง การที่พนักงานสอบสวนดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรม และความเสมอภาคของผู้ต้องหาในคดี

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่ในคดียาเสพติด
2. ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดียาเสพติด ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาคดียาเสพติด
3. ทำให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้ต้องหาในคดียาเสพติดมีความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Theory)

เป็นทฤษฎีที่มุ่งถึงประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเน้นที่จะระงับและปราบปรามอาชญากรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะคดีอาญาที่เพิ่งเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องดำเนินไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตามกระบวนการกลั่นกรองในแต่ละขั้นตอน

การดำเนินการแต่ละขั้นตอนจะต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีวิธีปฏิบัติที่เป็นแบบแผน และต้องมีความแน่นอน โดยถือว่าเมื่อได้ตัวผู้กระทำความผิดมาแล้วให้สันนิษฐานว่า ผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดไว้ก่อน และการวินิจฉัยตั้งแต่ขั้นตอนต้นๆ ของกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ขั้นตอนพนักงานสอบสวนหรือตำรวจ พนักงานอัยการ เป็นขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดอันจะทำให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์ได้รับการปล่อยตัวโดยเร็ว ขณะเดียวกันถ้าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงจะทำให้การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาไม่พยานหลักฐานและสามารถลงโทษได้ กล่าวได้ว่าทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมเป็นทฤษฎีที่ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมมาก มีดุลยพินิจในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเต็มที่ แต่กลับให้ความสำคัญแก่สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยน้อย

2. ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม (Due Process Theory)

เป็นทฤษฎีที่ยึดกฎหมายเป็นหลัก กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาจะต้องมีความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม และถือว่าบุคคลจะมีความผิดต่อเมื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายได้พิพากษาชี้ขาดว่ามีความผิด โดยจะต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิแก่บุคคลอย่างรอบคอบ

เป็นหลักที่ตรงข้ามกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมคือในการปฏิบัติหน้าที่ต้องยึดหลักนิติธรรม เน้นการคุ้มครองสิทธิบางอย่างของประชาชนมากกว่าการพยายามป้องกันอาชญากรรมเป็นหลักการที่เน้นคุณภาพ กล่าวคือ กระบวนการที่มีคุณภาพต้องเป็นกระบวนการที่ละเอียดอ่อนซับซ้อนและสามารถแก้ไขจุดบกพร่องตัวเองได้และมีมาตรฐานเป็นเช่นเดียวกันทุกกรณี ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมที่ดีต้องเน้นสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นหลักซึ่งต้องมีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

3. ทฤษฎีการสอบสวน (Inquiry Theory)

เป็นการนำหลักค้นหาความจริงและหลักเหตุผลมาใช้เป็นหลักแนวคิดในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่เป็นความจริงและถูกต้องอันจะทำให้เกิดความยุติธรรมตามความเป็นจริงได้อย่างแน่แท้ประกอบด้วย

1) หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) หมายถึง การค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดีเพื่อให้ได้ข้อยุติตามความเป็นจริงซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายของผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม พนักงานสอบสวนต้องนำเข้ามาในคดีเพื่อพิสูจน์ความจริงให้ได้แบ่งออกได้ 6 กรณีดังต่อไปนี้

- การฟังความทุกฝ่าย
- การตรวจสถานที่เกิดเหตุ
- การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์
- การชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ
- การจัดให้ทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที
- การใช้การสืบสวนก่อนเกิดเหตุ

2) หลักเหตุผล (Principle of Rationality)

- เหตุผลธรรมดา หมายถึง เหตุผลธรรมดาทั่วไปซึ่งซึ่งวิญญูชนหรือบุคคลทั่วไปย่อมรู้และเข้าใจในสิ่งนั้น หรือเหตุผลนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องมีความรู้หรือความชำนาญเป็นพิเศษอย่างใดก็รู้หรือเข้าใจในสิ่งนั้นๆ ได้แก่ ที่มาของสิ่งที่อ้างหรือมูลเหตุในการรู้เห็นหรือสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียง

- เหตุผลทางวิทยาการ หมายถึง เหตุผลในหลักวิทยาการหรือวิทยาศาสตร์ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่สามารถให้ความเห็นได้ จะให้เหตุผลหรือความเห็นได้ก็เฉพาะผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ (ผู้ชำนาญการพิเศษ) เป็นผู้ให้ความเห็นเท่านั้น

- เหตุผลทางจิตวิทยา หมายถึง เหตุผลที่อาศัยความพินิจพิจารณาทางจิตวิทยาซึ่งต้องมองถึงภาวะแห่งจิตใจของบุคคลเข้ามาช่วยในการกลั่นกรองมูลคดีและชี้หน้าหนักคำพยาน

4. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

จอห์น ล็อก (John Locke) นักปราชญ์ของสำนักกฎหมายธรรมชาติ ได้อธิบายว่า สภาวะตามธรรมชาติของมนุษย์เป็นสภาวะแห่งสันติภาพและความเสมอภาค ซึ่งกฎธรรมชาติสอนให้มนุษย์รู้จักเคารพความเสมอภาคและความเป็นอิสระต่อกัน แต่ทุกคนไม่ควรล่วงละเมิดชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของกันและกัน เมื่อเกิดข้อพิพาทขัดแย้งกันขึ้น มนุษย์แต่ละคนย่อมมีอำนาจที่จะบังคับการตามสิทธิที่ตนมีตามธรรมชาติและลงโทษผู้กระทำผิดด้วยกำลังของตน ¹

หากแต่ทุกคนทำหน้าที่พิพากษาคดีของตนเอง บังคับตามสิทธิและมีการลงโทษเมื่อมีการฝ่าฝืนกฎธรรมชาติด้วยตนเอง อาจกระทำไปโดยมีอคติ มีการแก้แค้นทดแทนจนเกินสมควรแก่เหตุได้ ดังนั้นเพื่อยุติความยุ่งเหยิงและความสงบเรียบร้อยต่างๆ ที่มีอยู่ในสภาวะตามธรรมชาติ มนุษย์จึงทำสัญญาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและจัดตั้งรัฐบาลเพื่ออยู่ภายใต้บังคับของรัฐบาล โดยมีเป้าหมายที่จะดำรงไว้ซึ่งเสรีภาพ ชีวิต และทรัพย์สินของตน แต่เมื่อใดที่รัฐละเมิดต่อเสรีภาพ ชีวิต และทรัพย์สินของราษฎร

¹ พัชราภรณ์ กองอุบล, “สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546

การกระทำของรัฐย่อมเป็นการฝ่าฝืนความไว้วางใจของประชาชน ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนเงื่อนไขสำคัญของการมีอำนาจของรัฐ ประชาชนย่อมมีสิทธิป้องกันการล่วงละเมิดหน้าที่และฝ่าฝืนกฎหมายธรรมดาที่นั้นได้ ด้วยเหตุนี้ จอห์น ล็อก จึงเห็นว่า รัฐมีอำนาจจำกัดเพราะมีความมุ่งหมายสำคัญ เพื่ออารังไว้ซึ่งความดีร่วมกัน (The Common Good) ได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพและทรัพย์สินของราษฎรเป็นสิทธิธรรมดา อันไม่อาจจำหน่ายโอนกันได้และเป็นสิทธิที่อยู่ควบคู่กับความเป็นมนุษย์ จึงนับเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์²

5. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขัง

การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง เริ่มมีขึ้นนับแต่ยุคสมัยของการเรียกร้องอิสรภาพและเสรีภาพในประเทศตะวันตก และมีการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิพลเมือง โดยสิทธิของผู้ต้องขังถือเป็นสิทธิของพลเมืองอย่างหนึ่งที่มีการเรียกร้องและทำให้ได้มาด้วยเหตุผลที่ว่า การที่ ผู้ต้องขังต้องถูกแยกตัวออกจากสังคมปกติ ทำให้เขาถูกจำกัดเสรีภาพต่างๆ และทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความถูกต้องชอบธรรม ความพอดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ความทุกข์ทรมานที่ผู้ต้องขังได้รับจากการถูกจำกัดสิทธิต่างๆ ตามกฎหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้นำไปสู่การเรียกร้องให้ตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง อันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (Basic Human Rights)³ รวมทั้งเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิตามกฎหมายที่บุคคลนั้นพึงได้รับ เพราะแม้ว่าผู้ต้องขังจะเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพและต้องสูญเสียสิทธิบางประการไปจากการถูกลงโทษ แต่ยังคงมีสิทธิบางประการในฐานะเป็นมนุษย์ที่ไม่อาจถูกจำกัดหรือล่วงละเมิดได้⁴

ทั้งนี้ สิทธิของผู้ต้องขังเกิดจากแนวคิดที่ว่า สิทธิพลเมืองบางส่วนของผู้ต้องขังต้องสูญเสียไปจากการถูกลงโทษ ผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นปัจเจกชนยังคงมีสิทธิบางส่วนที่เหลืออยู่จากการถูกลงโทษ ซึ่งจะมีสิทธิมากหรือน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับแนวคิดหรือวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แต่ละประเทศนำมาใช้⁵ ดังนั้น การสูญเสียสิทธิของผู้ต้องขังจึงเป็นเพียงการถูกแยกตัวออกจากสังคมเท่านั้น และบุคคลนั้นจะคงมีสิทธิบางประการเหลืออยู่ รัฐมีหน้าที่ในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และการรับรอง

² ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2539, พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร, 2539 : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

³ ญัฐยา จรรยาชัยเลิศ, “หลักประกันสิทธิผู้ต้องขัง : กรณีศึกษาสิทธิในการดำรงชีวิต”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

⁴ กุลพล พลวัน, เอกสารการสอน ชุดวิชา กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ หน่วยที่ 9-15, พิมพ์ครั้งที่ 6 นนทบุรี, 2546 : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

⁵ B. Harold, Supervision of the Offender (Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall, 1981), อ้างถึงใน กุลพล พลวัน, “สิทธิของผู้ต้องขัง,” ในเอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์, หน่วยที่ 10 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2539).

สิทธิประเภทต่างๆ ของผู้ต้องขัง และตระหนักถึงการปกป้องรักษาสิทธิของผู้ต้องขังให้ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป⁶

การเรียกร้องให้คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังเกิดขึ้นจากการพัฒนาแนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีมาตั้งแต่สมัยกรีกและโรมันในรูปของสิทธิธรรมชาติ (Natural Right) โดยมีแนวคิดที่ว่า มนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกัน พระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้นมาและได้ให้สิทธิบางอย่างแก่มนุษย์ สิทธิเหล่านี้จึงไม่อาจโอนกันได้และไม่อาจล่วงละเมิดได้ ดังนั้น รัฐทั้งหลายจึงต้องทำทุกอย่างเพื่อให้มนุษย์มีสิทธิอย่างเต็มที่ ซึ่งสิทธิธรรมชาติที่มนุษย์ทุกคนพึงมี คือ สิทธิพื้นฐานของพลเมือง ซึ่งต่อมาเรียกสิทธิประเภทนี้ว่า “สิทธิมนุษยชน” (Human Right) อันครอบคลุมถึงสิทธิของผู้ต้องขังด้วย⁷

2.2 กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 มีการบัญญัติรับรองสิทธิของชนชาวไทยโดยกำหนดไว้เป็นหลักในมาตรา 4 ว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคบรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้วย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้”

ดังนั้น การพิจารณาสิทธิของผู้ต้องหาจึงพิจารณาได้จากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ซึ่งเป็นประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขซึ่งมีรายละเอียดบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพของประชาชนอยู่จำนวนมาก โดยในส่วนที่เกี่ยวกับหัวข้อการศึกษาสามารถจำแนกได้เป็นดังนี้

1. สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น ห้ามลงโทษด้วยวิธีโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรม

2. สิทธิในครอบครัวและความเป็นอยู่ส่วนตัว รัฐธรรมนูญห้ามกล่าวหรือเผยแพร่ข้อความหรือภาพไปสู่สาธารณชน ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว เช่น แอบถ่ายภาพผู้อื่นขณะอยู่ในบ้านแล้วนำไปพิมพ์จำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต

3. เสรีภาพในเคหสถาน บ้านเป็นสถานที่อยู่อาศัยสามารถอยู่อย่างสงบสุข ปราศจากสิ่งใด ๆ มารบกวน แม้แต่อำนาจของรัฐ ผู้อื่นจะเข้าไปภายในบ้าน โดยผู้อาศัยในบ้านไม่ยินยอมไม่ได้

4. เสรีภาพในการสื่อสาร รัฐธรรมนูญคุ้มครองการติดต่อสื่อสารถึงกัน โดยที่คนอื่นไม่อาจล่วงรู้ข้อความได้ ดังนั้น จึงห้ามตรวจ กัก เปิดเผยสิ่งสื่อสารที่มีผู้ติดต่อถึงกันหรือทำวิธีการต่างๆ เพื่อให้รู้

⁶ เขาวลิต สมพงษ์เจริญ, “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง”, วิทยานพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.

⁷ ญัฐยา จรรยาชัยเลิศ, “หลักประกันสิทธิผู้ต้องขัง : กรณีศึกษาสิทธิในการดำรงชีวิต”, วิทยานพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

ข้อความ เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะอ่านจดหมายที่ประชาชนส่งถึงกัน หรือดักฟังโทรศัพท์ไม่ได้ เว้นแต่มีกฎหมายเฉพาะอนุญาตให้ทำได้

5. สิทธิในแนวนโยบายแห่งรัฐ ที่รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันเสมอภาคกัน

6. สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ที่จะเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งรวมถึงสิทธิต่างๆ ในการดำเนินคดี การขอลปล่อยตัวชั่วคราว การให้ถ้อยคำ

รายละเอียดจะได้กล่าวในบทที่ 4.1.1 ผลการศึกษา วิเคราะห์รัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาเพื่อการได้รับความช่วยเหลือ และคุ้มครองให้เกิดความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

1. สิทธิผู้ต้องหาหรือผู้ถูกคุมขัง ที่จะได้รับแจ้งให้ทราบว่าตนที่สิทธิอะไรบ้าง เช่น สิทธิที่จะแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจ ทราบถึงการถูกจับกุม และสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก การพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัวหรือการให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวนฯ เป็นต้น

2. สิทธิที่จะไม่ถูกจับโดยไม่จำเป็นหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควร กล่าวคือ ในการจับจะต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลสำหรับกรนั้น เว้นแต่ที่จะมีข้อกฎหมายยกเว้นให้สามารถกระทำได้

3. สิทธิที่ผู้ต้องหา (รวมทั้งผู้ถูกจับ) จะไม่ถูกใช้วิธีควบคุมเกินกว่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้หนี และสิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมไว้เกินกว่าความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี รวมถึงการที่จะไม่ถูกควบคุมเกินกำหนดเวลาที่จำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น แต่ต้องไม่เกิน 48 ชั่วโมง

4. สิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดและแจ้งข้อหาให้ทราบก่อนสอบสวน โดยการแจ้งข้อหาจะต้องมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดและสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม มีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ มีโอกาสที่จะแก้ข้อหาและแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

5. สิทธิที่จะได้รับการบอกให้ทราบก่อนว่า ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ซึ่งถ้อยคำที่ให้ อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี มีสิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำของตน อีกทั้งผู้ต้องหาย่อมมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองด้วย รวมถึงการสอบถามเกี่ยวกับการมีทนายความหรือไม่ หรือต้องการให้จัดหาให้

6. สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองไม่ให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดการใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจูงใจให้ผู้ต้องหาให้การในเรื่องที่ต้องหา

7. สิทธิที่จะร้องขอประกันหรือปล่อยชั่วคราว และร้องขอให้ศาลปล่อยตัวผู้ถูกคุมขัง (รวมถึงผู้ต้องหาและจำเลย) ในกรณีที่เป็นการคุมขังโดยมิชอบ

8. สิทธิที่จะได้รับแจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ถ้าผู้ต้องหาถูกควบคุมหรือขังอยู่ให้จัดการปล่อยตัวไป หรือให้ศาลปล่อยไปแล้วแต่กรณี รวมถึงการขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดี

9. สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในเอกสารทั้งหลายที่ส่งไปรษณีย์โทรเลข โดยจะไม่ได้รับการกักไว้หรือให้ศาลมีคำสั่งให้ส่งแก่เจ้าหน้าที่หรือศาลเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน ใต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาของศาล ในกรณีที่เป็นเอกสารตอบโต้ระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยกับทนายความ

10. สิทธิที่จะได้รับการจัดหาลำหรือล่ามภาษามือ กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย หรือสามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่น และไม่มีล่าม พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลต้องจัดหาลำให้โดยไม่ชักช้า และในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูด หรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้ และไม่มีล่ามภาษามือ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล ต้องจัดหาลำภาษามือให้ หรือจัดให้ถามตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร

11. สิทธิที่จะไม่ถูกสอบสวนซ้ำในเรื่องเดียวกันอีกเมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดีซึ่งน่าจะทำให้ศาลลงโทษผู้ต้องหานั้นได้

12. สิทธิที่จะทราบข้อความทุกข้อที่พนักงานสอบสวนได้มาซึ่งความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาชญาของตน

รายละเอียดจะได้กล่าวในบทที่ 4.1.2 ผลการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

3. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

เป็นกฎหมายเฉพาะด้านการปฏิบัติงานมีการกำหนดความหมายของคำว่า "ยาเสพติดให้โทษ" ว่าหมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับ ตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่ (มาตรา 4)

นอกจากนี้ยังแบ่งยาเสพติดให้โทษออกเป็น 5 ประเภท เพื่อประโยชน์ในการกำหนดวิธีการควบคุมที่แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสม เนื่องจากแต่ละประเภทมีอันตราย และความจำเป็นในทางการแพทย์ไม่เหมือนกัน ประเภทยาเสพติดให้โทษและรายชื่อยาเสพติดที่สำคัญมี ดังนี้

ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ที่สำคัญ เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน เอ็กซ์ตาซี แอลเอสดี

ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป ที่สำคัญ เช่น ใบโคคา โคคาอิน ยาสกัดเข้มข้นของต้นฝิ่นแห้ง เมทาโดน มอร์ฟีน ฝิ่นยา (ฝิ่นที่ผ่านกรรมวิธีปรุงแต่ใช้ในทางยา) ฝิ่น (ฝิ่นดิบ ฝิ่นสุก มูลฝิ่น)

ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นต้นตำรับยาและมียาเสพติดให้โทษประเภท 2 ผสมอยู่ คือ ยารักษาโรคที่มียาเสพติดให้โทษประเภท 2 เป็นส่วนประกอบอยู่ในสูตร

ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือ 2 ที่สำคัญ เช่น อาเซติก แอนไฮไดรด์, อาเซติลคลอไรด์, เอทิลดีนไดออกไซด์, คลอซูโดอีเฟดรีน, เออร์โกตามีน, ไอโซชาพโรล, ไลเซอร์จิคอซิด, ไพเพอโรนอล และซาพโรล

ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่ไม่เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึง 4 มี 4 รายการ ได้แก่ กัญชา พืชกระท่อม พืชฝิ่น และพืชเห็ดขี้ควาย

สำหรับความผิดตามกฎหมายนี้ที่สำคัญ ได้แก่ ผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก ครอบครอง เพื่อจำหน่าย ครอบครอง และเสพ ซึ่งมีการบัญญัติแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ไว้ในมาตรา 49 ดังนี้

“มาตรา 49 ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในสถานที่ทำการของผู้รับอนุญาตนำเข้าหรือส่งออก สถานที่ผลิตสถานที่จำหน่าย สถานที่เก็บยาเสพติดให้โทษ หรือสถานที่ที่ต้องได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(2) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

(3) ค้นบุคคลหรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดให้โทษ ซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(4) ค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(5) ยึดหรืออายัดยาเสพติดให้โทษที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (2) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ค้นปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปบันทึกเหตุอันควรเชื่อตามสมควร และให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงเอกสาร เพื่อแสดงตน และเอกสารที่แสดงอำนาจในการตรวจค้น รวมทั้งเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน สถานที่ค้น เว้นแต่ไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ค้นส่งมอบสำเนาเอกสารและหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือน ตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าซึ่งมียศตั้งแต่พันตำรวจโทขึ้นไป

พนักงานเจ้าหน้าที่ตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรี กำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ได้รับมอบหมายนั้น

ในการปฏิบัติการของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวก ตามสมควร

4. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ปี พ.ศ. 2519

4.1 กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เป็นองค์กรกลาง รับผิดชอบงานการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดของประเทศ และให้มีสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) มีหน้าที่เป็นหน่วยกลางในการ ประสานการดำเนินงาน ให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการและปฏิบัติงานธุรการอื่น

4.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (มาตรา 13)

1. กำหนดแผนงานและมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย เกี่ยวกับยาเสพติด
2. ควบคุมการสืบสวน สอบสวนและฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
3. วางโครงการและดำเนินการ ตลอดจนสั่งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการเผยแพร่ ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
4. ควบคุม เร่งรัดและประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ใน การปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
5. เสนอความคิดเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการ หรืองาน แผนงานหรือโครงการของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
6. ประสานงานและกำกับการเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด
7. พิจารณาอนุมัติแต่งตั้งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.
8. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในสถานประกอบการ และกำหนดให้สถานที่ซึ่งใช้ในการประกอบธุรกิจใดๆ เป็นสถานประกอบการ
9. สั่งปิดชั่วคราวหรือพักใช้ใบอนุญาตประกอบการสถานประกอบการที่ตรวจพบว่า มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการ
10. เปรียบเทียบปรับเจ้าของหรือผู้ดำเนินกิจการสถานประกอบการที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติ ตามกฎหมายนี้

สำหรับอำนาจหน้าที่กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีดังนี้ (มาตรา 14)

1. เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในเวลากลางวันระหว่าง พระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจค้น ยึด หรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณี

ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่ถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในเคหสถาน หรือสถานที่นั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากไม่ดำเนินการในทันทียาเสพติดนั้นจะถูกโยกย้ายหรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

2. ค้นเคหสถาน สถานที่หรือบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มียาเสพติดซุกซ่อนอยู่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึดหรืออายัดยาเสพติด หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้รับมา เนื่องจากการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

3. จับกุมบุคคลใดๆ ที่การกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน (มาตรา 15)

4. สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

5. มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใดๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชีเอกสาร หรือวัตถุใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

6. ตรวจสอบสถานประกอบการว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในสถานประกอบการหรือไม่

7. ตรวจสอบหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกายบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเสพยาเสพติด หรือสั่งให้รับการตรวจหรือทดสอบดังกล่าว

4.3 การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในสถานประกอบการประเภทสถานประกอบการ คือ

1. สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง (ปั้มน้ำมัน) ซึ่งรวมถึงสถานที่ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจต่างๆ ซึ่งอยู่ในความควบคุม ดูแล หรืออาศัยสิทธิของเจ้าของ หรือผู้ดำเนินกิจการ

2. สถานีบริการที่บรรจุก๊าซให้แก่ยานพาหนะ (ปั้มน้ำมัน)

3. สถานีบริการ ได้แก่ สถานีเต็นท์ ร้าง รองเง้ง ประเภทที่มีและประเภทที่ไม่มีหญิงพาดเนอร์บริการ

4. สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่ายและบริการโดยมีหญิงบำเรอสำหรับปรนนิบัติลูกค้าหรือโดยมีที่สำหรับพักผ่อนหลับนอนหรือบริการนวดให้แก่ลูกค้า

5. สถานที่อาบน้ำ นวดหรืออบตัว ซึ่งมีผู้บริการให้แก่ลูกค้า

6. สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชาหรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่าย โดยจัดให้มีการแสดงดนตรี หรือการแสดงอื่นใดเพื่อการบันเทิง

7. ที่พักอาศัยในเชิงพาณิชย์ที่ให้ผู้เช่า อันได้แก่ หอพัก อาคารชุด เกสเฮ้าส์

8. สถานที่ที่ได้จัดไว้ให้มีการเล่นบิลเลียด สนุกเกอร์ ซึ่งเก็บค่าบริการจากผู้เล่น โรงงาน เช่น โรงเลื่อย เรือประมง อุโมงค์บำรุงรถ โรงสี เป็นต้น

หน้าที่ของสถานประกอบการ

1. ควบคุม ดูแล สอดส่องพนักงานของตน และบุคคลภายนอกไม่ให้กระทำ หรือมีส่วนร่วมกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดใน หรือบริเวณสถานประกอบการ

2. พิจารณาคัดเลือกบุคคลกรที่ไม่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดเข้าเป็นพนักงาน

3. อบรมพนักงานให้มีความเข้าใจในการป้องกันการใช้ยาเสพติด
4. จัดทำบันทึกประจำวันของพนักงานไว้ประจำสถานประกอบการ
5. ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ
6. อำนวยความสะดวกกับเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในการตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกาย

7. ติดป้ายหรือประกาศที่มีข้อความ

(1) เตือนเกี่ยวกับพิษภัยหรืออันตรายโทษตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งบังคับขนาดอักษรไว้ 2 ขนาดตามประเภทของสถานประกอบการคือ กว้างไม่น้อยกว่า 4 ซม. และสูงไม่น้อยกว่า ซม. สำหรับปั้มน้ำมัน ปั้มน้ำ และโรงงาน กว้างไม่น้อยกว่า 2 ซม. และสูงไม่น้อยกว่า 3 ซม. สำหรับสถานบริการ หอพัก อาคารชุด เกสเฮาส์ และสถานที่จัดให้มีการเล่นบิลเลียด สนุกเกอร์

(2) การปฏิบัติตามกฎหมาย คือ "สถานประกอบการนี้อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด"

5. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. 2550

เป็นกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความผิด ที่มีบทบัญญัติพิเศษในการพิจารณาความผิดให้แตกต่างจากการพิจารณาความผิดอาญาทั่วไป เช่น

มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“พนักงานอัยการ” หมายความว่า อัยการทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร

“ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

“ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

“เจ้าพนักงาน” หมายความว่า เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ศาลอุทธรณ์” หมายความว่า ศาลอุทธรณ์ซึ่งมิใช่ศาลอุทธรณ์ภาค

มาตรา 7 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายแล้วแต่กรณี มีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่นหรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน และมีเหตุอันสมควรให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดไปก่อนแล้วรายงานผู้มีอำนาจอนุญาตตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว

การอนุญาตและการอำพรางตามวรรคหนึ่งรวมทั้งการดำเนินการตามวรรคสาม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรา นี้ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา 11 ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งพนักงานสอบสวนได้ยึดสิ่งของไว้ตามกฎหมายและอ้างว่าเป็นยาเสพติดให้พนักงานสอบสวนส่งสิ่งของที่ยึดนั้นภายในสามวันทำการนับแต่เวลาที่พนักงานสอบสวนได้รับสิ่งของนั้นไว้เป็นของกลางในคดี เพื่อให้ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจพิสูจน์และทำความเข้าใจเป็นหนังสือรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ไม่อาจส่งสิ่งของที่ยึดนั้นภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้ โดยให้บันทึกเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นที่ไม่อาจดำเนินการดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

6. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) ⁸

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับการร่างขึ้นโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Committee on Human Rights) ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้มีมติรับรองเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ถือเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก มีเจตนารมณ์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศทั่วโลกอย่างแท้จริง ⁹ และแม้ว่าปฏิญญาฉบับนี้จะมีได้มีผลบังคับทางกฎหมายเช่นเดียวกับสนธิสัญญา แต่ปฏิญญาฉบับนี้ก็ถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่บรรดาประเทศทั่วโลกยอมรับ ¹⁰ และเป็นเอกสารที่วางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ¹¹

ปฏิญญาฉบับนี้ ได้กำหนดให้ทุกคนมีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ (ข้อ 1) ทั้งยังกำหนดห้ามมิให้กระทำการทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือเหยียบย่ำ

⁸ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights).

⁹ บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ, รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to Privacy), สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ [Online] <http://www.nhrc.or.th>.

¹⁰ คู่มือหลักสิทธิมนุษยชนสากลในกระบวนการยุติธรรมที่พนักงานสอบสวนควรรู้ [Online] <http://www.investigation.inst.police.go.th/download/02015704.pdf>.

¹¹ บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ, รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to Privacy), สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ [Online] <http://www.nhrc.or.th>.

ศักดิ์ศรีต่อบุคคลใดๆ (ข้อ 5) ซึ่งบทบัญญัติในข้อนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของขบวนการมนุษยธรรมในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังให้ได้รับการเอาใจใส่มากขึ้น¹²

นอกจากนี้ยังกำหนดไว้ด้วยว่า บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญาฉบับนี้และจากขุยงให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว (ข้อ 7)

สำหรับในด้านการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ปฏิญญาฉบับนี้ได้กำหนดให้ทุกคนมีความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระไม่ลำเอียงในการพิจารณากำหนดสิทธิหน้าที่และข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน (ข้อ 10) และในกรณีที่บุคคลใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี (ข้อ 11 (1)) นอกจากนี้ ยังได้กำหนดไว้ด้วยว่าห้ามมิให้ตัดสินบุคคลใดว่ามีความผิดทางอาญาอันเนื่องมาจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่มีได้เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายแห่งชาติ หรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่กระทำ และห้ามมิให้กำหนดโทษที่หนักกว่าที่ใช้บังคับในขณะที่ได้กระทำความผิดอาญานั้น (ข้อ 11 (2))

7. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966)¹³

กติการะหว่างประเทศฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมการเคารพและการยอมรับโดยสากลต่อสิทธิและเสรีภาพมนุษยชน ทั้งนี้ ในด้านสิทธิของผู้ต้องขังเพื่อการได้รับความช่วยเหลือทางกระบวนการยุติธรรม กติการะหว่างประเทศฉบับนี้ได้กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย ห้ามมิให้จับกุมหรือควบคุมบุคคลใดๆ โดยอำเภอใจ ห้ามมิให้ลดทอนเสรีภาพของบุคคลใดๆ เว้นแต่จะเป็นไปโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย (ข้อ 9 วรรคหนึ่ง) ทั้งยังกำหนดว่าในขณะที่ทำการจับกุมบุคคลใด บุคคลนั้นจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุมและข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน (ข้อ 9 วรรคสอง)

บุคคลที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญาจะต้องถูกนำตัวไปยังศาล หรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายในการใช้อำนาจตุลาการโดยพลัน มีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป ทั้งนี้ยังได้กำหนดห้ามมิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ได้กำหนดว่า ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีหลักประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดีในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณาและจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษาเมื่อถึงวาระนั้น (ข้อ 9 วรรคสาม)

¹² ประธาน วัฒนวาณิชย์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง สิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

¹³ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966).

ผู้ที่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือการควบคุม ผู้นั้นย่อมมีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาล เพื่อให้ตัดสินถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมโดยไม่ชักช้า และหากปรากฏว่าการควบคุมนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลก็ต้องมีคำสั่งให้ปล่อยตัวไป (มาตรา 9 วรรคสี่) และหากปรากฏว่าผู้ใดถูกจับกุมหรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นก็ย่อมมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน (ข้อ 9 วรรคห้า)

หากปรากฏว่าบุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพ บุคคลนั้นจะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรมและความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดในความเป็นมนุษย์ เว้นแต่ในสภาพการณ์พิเศษ กล่าวคือ ผู้ต้องหาต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องโทษและต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้เหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่ผู้ต้องโทษ และต้องแยกผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องนำตัวขึ้นพิจารณาคดีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และให้สิทธิแก่ผู้ซึ่งต้องหาว่าได้กระทำความผิดอาญาว่าจะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด (ข้อ 14 วรรคสอง) ทั้งยังได้กำหนดสิทธิในการได้รับหลักประกันขั้นต่ำโดยเสมอภาคแก่ผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดอาญา (ข้อ 14 วรรคสาม) ดังต่อไปนี้

สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลัน ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุที่ถูกกล่าวหาในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีและติดต่อกับทนายที่ตนเลือกได้

สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น และได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น

สิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก

สิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายในกรณีใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทนในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน

สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตนและขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน

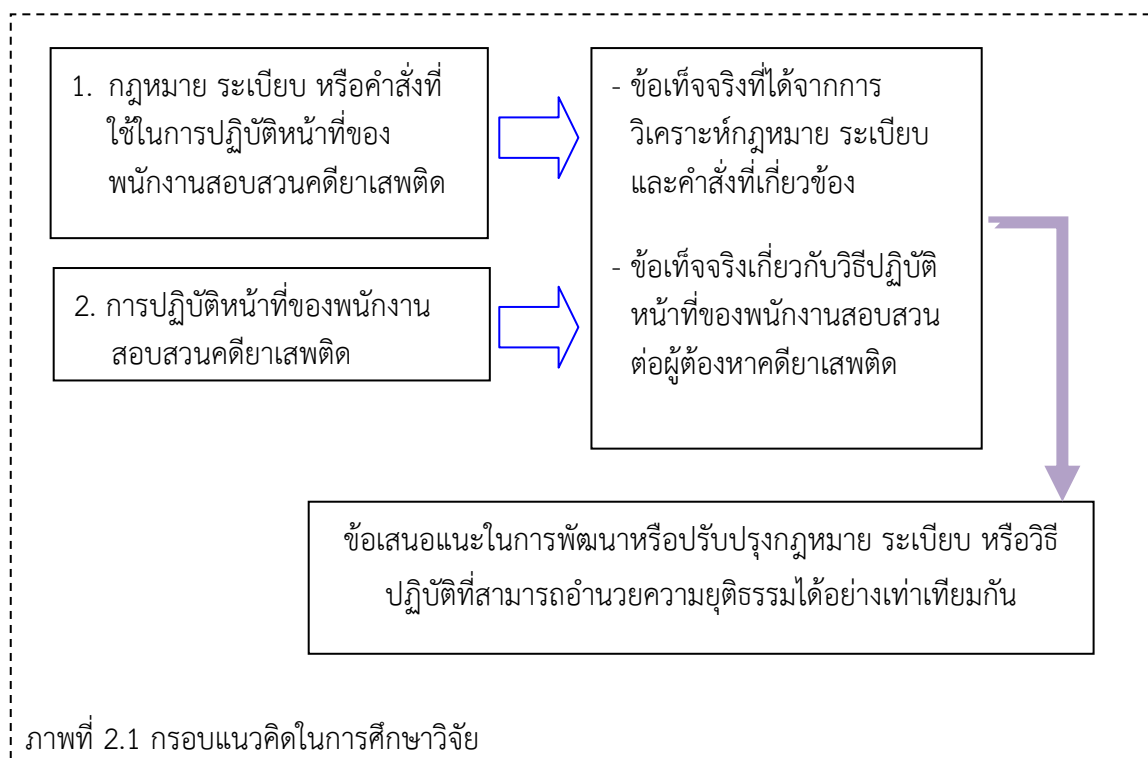
สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเองหรือให้รับสารภาพผิด

2.3 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

การปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติดเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายพิเศษเฉพาะอื่นๆ ที่กล่าวมารวมถึงแนวทางปฏิบัติของระเบียบ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต้องมีการทบทวนข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในทางปฏิบัติ

การปฏิบัติหน้าที่ในชั้นพนักงานสอบสวน เป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม ที่จำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ถึงวิธีการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดีอาชญากรรม เพื่อการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย หรือระเบียบ หรือวิธีการปฏิบัติที่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างมีความเท่าเทียมกัน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีในการศึกษาวิจัย

3.1 รูปแบบการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการอำนวยความสะดวก กระณีศึกษา การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการศึกษาทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในคดีอาญาเสพติด และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลต่อการอำนวยความสะดวกได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีอาญาเสพติดให้เกิดผลเป็นรูปธรรมเพื่อทราบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ และการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวน ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขัง ฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดใน 5 ข้อหาหลัก คือ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่ายที่ถูกนำตัวส่งดำเนินคดีที่กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) หรือที่ฝากขังหรือถูกขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลางโดยสรุปดังนี้

1. การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร โดยการศึกษา วิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีอาญาเสพติด ประกอบทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับความยุติธรรม และการอำนวยความสะดวก กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกที่พนักงานสอบสวนในกองบัญชาการปราบปรามยาเสพติดต้องยึดเป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึง หลักสิทธิมนุษยชน

2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (in-depth interview) โดยสอบถามทั้งจากผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขัง ฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดใน 5 ข้อหาหลักคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษที่ถูกนำตัวส่งดำเนินคดีที่กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) หรือที่ฝากขังหรือถูกขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลางเกี่ยวกับการได้รับการปฏิบัติจากพนักงานสอบสวนในการแจ้งสิทธิต่างๆ และการได้รับการปฏิบัติตามสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด จำนวน 10 คน และสอบถามจากพนักงานสอบสวนในสังกัด บช.ปส. จำนวน 10 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

- 2.1 กำหนดโครงสร้างของคำถามเพื่อเป็นแนวทางสัมภาษณ์จากหลักการของกฎหมาย ระเบียบ ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2

- 2.2 กำหนดวัน เวลา และทำหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการขอเอกสาร และการขอเข้าสัมภาษณ์ ณ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง และกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.)

- 2.3 ประเด็นที่ต้องการทราบ คือ

- (1) ข้อกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งใดและ/หรือวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในเรื่องใด หรือขั้นตอนใดที่มีผลต่อการอำนวยความสะดวกในผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด รวมถึงข้อจำกัดในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนและข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การอำนวยความสะดวกภายใต้ข้อกฎหมายที่กำหนด

(2) การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ หรือไม่ เพียงใด

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขัง ฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดใน 5 ข้อหาหลักคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษ ที่ถูกนำตัวส่งดำเนินคดีที่ กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส) หรือที่ฝากขังหรือถูกขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง และพนักงานสอบสวนคดียาเสพติดในสังกัดกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด และเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจึงมีจำนวนที่ไม่มาก แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่สามารถนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ได้ โดยประมาณกลุ่มละ 10 คน และพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) จำนวน 10 คน

3.3 ประเด็นที่ศึกษา

พิจารณาและกำหนดประเด็นการศึกษาจาก

(1) กฎหมาย ระเบียบ ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้องและหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้ต้องหาคดียาเสพติด

(2) การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดียาเสพติด ว่าได้มีการปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ประการใด

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) รวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบและวิธีการปฏิบัติในการสอบสวนคดียาเสพติด โดยค้นคว้าจากเอกสารทางราชการและเอกสารทฤษฎี แนวคิดและหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องจากอินเทอร์เน็ต

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนคดียาเสพติด ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังฐานคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลตามกรอบความคิดแบบพรรณนาโวหาร (Descriptive Statistics) แล้วสรุปเป็นผลการศึกษาโดยอธิบายผลที่ได้จากการวิเคราะห์ที่จะนำไปสู่การอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้ต้องหาคดียาเสพติดอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน โดยจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ รวมถึงวิธีการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมในทางปฏิบัติสอดคล้องกับกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษา

คณะผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาตามขอบเขตการศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งแบ่งการศึกษาเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และ การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน โดยผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้เกี่ยวข้องทั้งจากผู้ต้องหาหรือ ผู้ต้องขัง ฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดใน 5 ข้อหาหลัก คือ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษ และพนักงานสอบสวนในสังกัด บช.ปส. ปราบปรามการศึกษาดังนี้

4.1 การศึกษา วิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

การศึกษาวินิจฉัยกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ทราบว่าแนวทางที่พนักงานสอบสวนต้องใช้ในปฏิบัติหน้าที่ในคดียาเสพติดมีประการใดบ้าง มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด หรือมีประเด็นใดที่ควรจะต้องมีการพัฒนา ปรับปรุงเพื่อให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้ต้องหาในคดียาเสพติดมีความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง ซึ่งคณะผู้ศึกษามีความเห็นว่าประเทศไทย เป็นประเทศที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ กฎหมายที่ใช้บังคับต้องสอดคล้อง และเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ จะขัดหรือแย้งมิได้ คณะผู้ศึกษาจึงวางแนวทางการศึกษาโดยเริ่มจากการ วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนในคดียาเสพติด และเนื่องจากเป็นกฎหมายสูงสุด ของประเทศ ในลำดับต้นผู้ศึกษาจึงเห็นควรที่จะนำไปศึกษาวิเคราะห์ว่ามีความสอดคล้องหรือกำหนดไว้ ในกฎหมาย ข้อบัญญัติ หรือ ข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยวิเคราะห์เทียบกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 และเมื่อได้มีการศึกษา เทียบกับหลักสากลดังกล่าวแล้ว ในลำดับถัดไปก็จะวิเคราะห์ความสอดคล้องของรัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่นๆ ระดับรองลงมาที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550

4.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2557 กับปฏิญญาสากลฯ และกติการะหว่างประเทศฯ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มีบทบัญญัติที่ รับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ แต่ไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่ามีอะไรบ้าง เพียงแต่กำหนดไว้ เป็นหลักในมาตรา 4 ว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคบรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยใน ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทย มีอยู่แล้วย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้” และเนื่องจากยังไม่เคยมีการวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน ถึงสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวว่า สิทธิ เสรีภาพลักษณะใดที่ได้รับการคุ้มครอง

ตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว คณะผู้ศึกษาจึงขอสันนิษฐานว่าสิทธิ เสรีภาพ ที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมา ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับนี้ คณะผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาวิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมาก่อนฉบับปัจจุบัน พบว่ารัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นฉบับที่มีการให้ และรับรองสิทธิ เสรีภาพให้ประชาชนชาวไทยมาก คณะผู้ศึกษาจึงทำการศึกษา วิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นฉบับแรก และศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ผลการศึกษาพบว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประชาชน คนไทยมีสิทธิ เสรีภาพในหลายๆ ด้าน เช่น สิทธิ เสรีภาพในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือ สิทธิ เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น ซึ่งต่อมาเมื่อมีรัฐธรรมนูญฉบับหลังก็ได้นำมาบัญญัติไว้อีกในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. 2550 โดยส่วนใหญ่ยังคงเนื้อหาสาระเดิม เพียงแต่มีการจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน ที่สำคัญ คือ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับ มีหลักการหลายมาตราที่มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ ปญญาสาทุกๆ และกติการะหว่างประเทศฯ โดยมีผลสรุปจากการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นศึกษา ระหว่างรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 และความสอดคล้องกับปญญาสาทุกๆ และกติการะหว่างประเทศฯ ดังนี้

ตาราง 4.1.1 : แสดงสิทธิ เสรีภาพ ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนซึ่งมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550

ประเด็นศึกษา		รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540	รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550
ที่	หัวข้อ		
1	สิทธิในความเสมอภาคและได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกัน	มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม	มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม
2	สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย	มาตรา 31 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษ ด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่	มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษ ด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษา

ประเด็นศึกษา		รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540	รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550
ที่	หัวข้อ		
		<p>กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการทรมานหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้</p> <p>การจับ ค่อมขัง ตรวจค้นตัวบุคคลหรือการกระทำได้อันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”</p>	<p>ของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการทรมานหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้</p> <p>การจับ และการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำได้อันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p><u>ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นว่านั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้</u></p>
3	การรับโทษทางอาญา	<p>มาตรา 32 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้</p> <p>มาตรา 33 ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้</p>	<p>มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้</p> <p>ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้</p>
4	เสรีภาพในเคหสถาน	<p>มาตรา 35 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย</p>	<p>มาตรา 33 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานหรือในที่รโหฐาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>
5	สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	<p>มีกำหนดไว้ใน หมวดต่างๆ โดยเฉพาะ หมวด 8 ศาล ส่วนที่ 1 บททั่วไป มีหลายมาตรา</p>	<p>มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้</p> <p>(1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง</p> <p>(2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่อง การได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้</p>

ประเด็นศึกษา		รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540	รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550
ที่	หัวข้อ		
			รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผล ... (3) ..... ฯ
6	สิทธิในคดีอาญาเกี่ยวกับการจับกุมขังและการค้นในที่รโหฐาน	<p>มาตรา 237 ในคดีอาญา การจับและคุมขังบุคคลใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่ มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับ โดยไม่ชักช้า กับจะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก และผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อศาลพิจารณามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>หมายจับหรือหมายขังบุคคลจะออกได้ต่อเมื่อ</p> <p>(1) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือ</p> <p>(2) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นด้วย</p> <p>มาตรา 238 ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>	<p>มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย</p> <p>การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้</p> <p><u>การจับ และการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ</u></p> <p><u>การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ</u></p> <p>ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควร หรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้</p>
7	การขอประกันตัวและสิทธิในการพบและปรึกษาทนายความ	<p>มาตรา 239 คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกฎหมาย และต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบโดยเร็ว</p>	<p>มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้</p> <p>(7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร <u>การได้รับความ</u></p>

ประเด็นศึกษา		รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540	รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550
ที่	หัวข้อ		
		สิทธิที่จะอุทธรณ์คัดค้านการไม่ให้ประกัน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลผู้ถูกควบคุม คุมขัง หรือจำคุก ย่อมมีสิทธิพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว และมีสิทธิได้รับการเยี่ยมตามสมควร	<u>ช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความและการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว</u>
8	สิทธิในการได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม	มาตรา 241 ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนได้เสีย ย่อมมีสิทธิขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดี ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ	มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง (2) ..... (3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม (7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว
9	การได้รับความช่วยเหลือจากรัฐตามความเหมาะสม	มาตรา 242 ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหาทนายความได้ รัฐต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยเร็ว ...ฯ”	มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ (5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ
10	สิทธิการให้ถ้อยคำ	มาตรา 243 บุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำ เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเซ็นหลอกหลวง ถูกทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้	มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ (4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

ตามผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 ตามตาราง 4.1.1 สามารถอธิบายเพิ่มเติม และเชื่อมโยงความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลฯ และกติการะหว่างประเทศฯ ได้ดังนี้

1) สิทธิในความเสมอภาค และได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกัน ตามประเด็นศึกษาที่ 1 ซึ่งบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 30 และรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 มาตรา 30 โดยคงมาตราและสาระสำคัญไว้เช่นเดิม แต่จัดหมวดหมู่ให้อยู่ใน ส่วนที่ 2 ความเสมอภาค เน้นถึงหลักการให้ความเสมอภาคและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

บทบัญญัติมาตรานี้เป็นการรับรองหลักการว่า “ห้ามเลือกการปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (Unjust Discrimination)” ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เป็นความเสมอภาค ในทางกฎหมาย เสมอภาคในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการบ้านเมือง แต่ไม่ใช่ความเสมอภาคกัน ในทุกเรื่องตามฐานะความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคล เช่น บุคคลที่มีคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถที่แตกต่างกัน ก็จะได้ผลตอบแทนที่ต่างกัน ไม่ใช่จะต้องได้รับผลตอบแทนที่เท่ากัน ซึ่งเป็นไปตามคำกล่าวของ Hart ในหนังสือ The Concept of Law ว่า “Treat like cases alike and treat different cases differently” คือ “สิ่งที่เหมือนกัน ต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน”¹⁴

ข้อบัญญัตินี้เมื่อเปรียบเทียบกับหลักสากล พบว่าสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชน ซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 1 และ ข้อ 7 ว่า

“ข้อ 1 ทุกคนมีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ และ

ข้อ 7 บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ”

ส่วนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 ไม่ได้กำหนดไว้

2) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ตามประเด็นศึกษาที่ 2 ซึ่งบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 มาตรา 31 และรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 มาตรา 32 โดยคงสาระสำคัญไว้เช่นเดิม บทบัญญัติ มาตรานี้กำหนดขึ้นเพื่อรับรองสิทธิ เสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลว่า จะกระทำละเมิดสิทธิ เสรีภาพในชีวิตและร่างกายโดยการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการอันโหดร้ายหรือ ไร้มนุษยธรรมไม่ได้ เว้นแต่การลงโทษประหารชีวิตตามข้อบัญญัติของกฎหมายไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วย วิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม นอกจากนี้ยังบัญญัติห้ามการจับ คမ်းขัง ตรวจค้นตัวจะกระทำมิได้ เช่นเดียวกัน เว้นแต่เป็นการกระทำตามที่กฎหมายกำหนด และนอกจากนี้ตามรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. 2550 มีการเพิ่มหลักการอีกประการหนึ่งในวรรคห้า คือ “ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายมีสิทธิร้องต่อศาล เพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยา ความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้” ซึ่งเป็นการเพิ่มแนวทางในการที่จะระงับการกระทำที่มีการกระทบต่อ สิทธิ เสรีภาพ รวมถึงการที่จะเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ถูกรกระทำด้วย

¹⁴ มานิตย์ จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550), พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร, 2550 : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ข้อบัญญัตินี้เมื่อเทียบกับหลักสากล พบว่าสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 9 วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย ห้ามมิให้จับกุมหรือควบคุมบุคคลใดๆ โดยอำเภอใจ ห้ามมิให้ตรวนเสรีภาพของบุคคลใดๆ เว้นแต่จะเป็นไปโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” เน้นหลักสิทธิ เสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย ส่วนในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กำหนดไว้ในข้อ 5 ว่า “ห้ามมิให้กระทำการทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือเหยียบย่ำศักดิ์ศรีต่อบุคคลใดๆ”

3) การรับโทษทางอาญา ตามประเด็นศึกษาที่ 3 ซึ่งบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 มาตรา 32 และมาตรา 33 รัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. 2550 มาตรา 39 โดยคงสาระเช่นเดียวกันโดยรวมสองมาตราเข้าด้วยกันและจัดให้อยู่ในส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม บทบัญญัติมาตรานี้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันว่าบุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อผู้นั้นกระทำการในสิ่งที่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้เท่านั้น ทั้งนี้ โทษที่จะได้รับต้องไม่เกินกว่าโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ และยังกำหนดหลักประกันอีกว่า บุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่มีความผิด ตราบจนกว่าจะมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด จึงจะปฏิบัติต่อผู้นั้นในฐานะผู้กระทำความผิดได้

ข้อบัญญัตินี้เมื่อเทียบกับหลักสากล พบว่าสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กำหนดไว้ใน ข้อ 11 (2) “ห้ามมิให้ตัดสินบุคคลใดว่ามีความผิดทางอาญาอันเนื่องมาจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่มีได้เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่กระทำ และห้ามมิให้กำหนดโทษที่หนักกว่าที่ใช้บังคับในขณะที่ได้กระทำความผิดอาญานั้น” และสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 วรรคสอง “ผู้ต้องหาต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องโทษและต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้เหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่ผู้ต้องโทษ และต้องแยกผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องนำตัวขึ้นพิจารณาคดีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้และให้สิทธิแก่ผู้ซึ่งต้องหาว่าได้กระทำความผิดอาญาว่าจะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด” นั้นหมายถึงว่า จะต้องมี การจำแนกผู้ต้องหาออกจากผู้ต้องโทษ และผู้ต้องหาต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้เหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่ผู้ต้องโทษ

4) เสรีภาพในเคหสถาน ตามประเด็นศึกษาที่ 4 ซึ่งบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 มาตรา 35 และรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. 2550 มาตรา 33 โดยคงสาระสำคัญไว้เช่นเดิม จัดวรรคตอนใหม่ บทบัญญัติมาตรานี้เป็นหลักประกันเรื่องเสรีภาพภายในเคหสถาน บุคคลทั่วไปจะเข้าไปในเคหสถานของผู้อื่นไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับอนุญาต และรวมถึงการที่บุคคลใดๆ แม้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าตรวจค้นในเคหสถานของบุคคลอื่นไม่ได้ เว้นแต่จะได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น และทั้งนี้ตามรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. 2550 มาตรา 33 ยังเพิ่มหลักการให้นำแนวปฏิบัติดังกล่าวไปใช้ในการค้นในที่สาธารณะหรือสถานที่ต่างๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณะนอกเหนือจากที่เคหสถานด้วย แต่ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวไม่มีการกำหนดไว้

โดยตรงทั้งในปฎิญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 แต่ประการใด

5) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ตามประเด็นศึกษาที่ 5 เป็นการจัดหมวดหมู่ใหม่ โดยรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 ซึ่งหากจะพิจารณาตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 ก็จะพบว่ามียูอยู่ในหมวดต่างๆ เช่น ในหมวด 3 หมวด 8 ศาล ส่วนที่ 1 บททั่วไป เป็นบทบัญญัติที่รวบรวมสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้เป็นหมวดหมู่ โดยมีหลักการเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับปฎิญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 กำหนดว่า “ทุกคนมีความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระ ไม่ลำเอียงในการพิจารณากำหนดสิทธิหน้าที่และข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน” ส่วนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 ไม่ได้กำหนดไว้โดยตรง

6) สิทธิในคดีอาญา เกี่ยวกับการจับ คุมขัง และการค้นในที่รโหฐาน ตามประเด็นศึกษาที่ 6 ซึ่งบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 หมวด 8 ศาล ส่วนที่ 1 บททั่วไป มาตรา 237 และมาตรา 238 บทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวกำหนดสิทธิในคดีอาญา เกี่ยวกับการจับ คุมขัง และการค้นว่าจะกระทำได้เฉพาะแต่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น และยังกำหนดแนวทางปฏิบัติเมื่อมีการจับว่าจะต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยไม่ชักช้า และต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกจับในการแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก ทั้งนี้ ยังกำหนดให้ต้องนำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน ซึ่งข้อบัญญัติดังกล่าวสอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา 31 วรรคสาม และในรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 บัญญัติไว้ในมาตรา 32 ตามประเด็นศึกษาที่ 2

บทบัญญัติเรื่องนี้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 9 วรรคหนึ่ง แต่ไม่มีกำหนดไว้โดยตรงในปฎิญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน

7) สิทธิในการขอประกันตัว และสิทธิในการพบและปรึกษาทนายความ ตามประเด็นศึกษาที่ 7 ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 มาตรา 239 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักประกันเรื่องการขอประกันตัวที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว การกำหนดหลักประกันต้องพอสมควร และเหตุที่จะให้ประกันตัวหรือไม่ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด มิใช่พิจารณาเพียงหลักประกันเท่านั้น และต้องมีการแจ้งเหตุผลที่ไม่ให้ประกันให้ผู้ขอทราบโดยเร็ว นอกจากนี้ยังรับรองสิทธิที่จะต้องได้พบและปรึกษาทนายความด้วย ซึ่งตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้เป็นภาพรวมในมาตรา 40 (7) ที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรมเกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความและการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

ข้อบัญญัตินี้เมื่อเทียบกับหลักสากล พบว่าสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 วรรคสาม ในส่วนที่สามารถจะเตรียมการต่อสู้คดีได้อย่างสะดวก รวมถึงการพบทนาย ซึ่งกำหนดว่า “สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีและติดต่อกับทนายที่ตนเลือกได้” และสำหรับปฎิญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน ไม่มีการกำหนดไว้โดยตรง

8) สิทธิในการได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ตามประเด็นศึกษาที่ 8 ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 มาตรา 241 บทบัญญัติมาตรานี้เป็นหลักประกันในเรื่องการสอบสวนและการพิจารณาคดีที่จะต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม โดยสามารถนำหมายเข้ารับฟังการสอบสวน รวมถึงการขอคัดสำเนาเอกสารได้ ซึ่งตรงกับรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (3) กรณีบุคคลทั่วไป ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และมาตรา 40 (7) กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม มีโอกาสที่จะต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร ....ฯ

ข้อบัญญัตินี้เมื่อเปรียบเทียบกับหลักสากล พบว่าสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 9 วรรคสี่ ซึ่งกำหนดว่า “ผู้ที่ถูกตรึงหรือเฆี่ยนตีโดยการจับกุมหรือการควบคุม ผู้นั้นย่อมมีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ตัดสินถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมโดยไม่ชักช้า และหากปรากฏว่าการควบคุมนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลก็ต้องมีคำสั่งให้ปล่อยตัวไป” สำหรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ได้กำหนดไว้โดยตรง

9) สิทธิการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐตามความเหมาะสม ตามประเด็นศึกษาที่ 9 ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 มาตรา 242 บทบัญญัติมาตรานี้เป็นหลักประกันที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความ เมื่อผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหาทนายความได้ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีทนายความ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้ในมาตรา 40 (5) ซึ่งคงหลักการเดิมไว้และบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย

ข้อบัญญัตินี้เมื่อเปรียบเทียบกับหลักสากล พบว่าสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 วรรคสาม ซึ่งกำหนดสิทธิของผู้ต้องหา ในการได้รับหลักประกันขั้นต่ำโดยเสมอภาค ที่จะได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีและติดต่อกับทนายที่ตนเลือกได้ และในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายในกรณีใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทนในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทนสำหรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ได้กำหนดไว้โดยตรง

10) สิทธิการให้ถ้อยคำ ตามประเด็นศึกษาที่ 10 ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 243 เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันในการที่จะให้ถ้อยคำที่จะไม่เป็นโทษแก่ตนเองจนถูกฟ้องคดีอาญารวมถึงหลักประกันในการที่จะให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจ หากมีการให้ถ้อยคำที่เป็นไปโดยการจู่ใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเซ็นหลอกลวง ถูกทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ การให้ถ้อยคำนั้นๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยความยุติธรรม ซึ่งตรงกับรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (4)

ข้อบัญญัตินี้เมื่อเปรียบเทียบกับหลักสากล พบว่าสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 วรรคสาม “สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เปิดเผยความเป็น

ปกป้องตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด” สำหรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ได้กำหนดไว้โดยตรง

ทั้งนี้ ในส่วนของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 เมื่อศึกษาถึงความเชื่อมโยง หรือสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 แล้วสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตาราง 4.1.2 สรุปการวิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สอดคล้อง/ เชื่อมโยงกับหลักสากล

ประเด็นศึกษา		รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช		สอดคล้อง/ เชื่อมโยงกับหลักสากล
ที่	หัวข้อ	2540	2550	
1	สิทธิในความเสมอกัน และได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกัน	มาตรา 30	มาตรา 30	สอดคล้องกับปฏิญญาสากลฯ ข้อ 1 และ ข้อ 7
2	สิทธิ และเสรีภาพในชีวิต และร่างกาย	มาตรา 31	มาตรา 32	สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศฯ ข้อ 9 วรรคหนึ่ง และปฏิญญาสากลฯ ข้อ 5
3	- การรับโทษทางอาญา เมื่อกระทำความผิดในขณะที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด - สันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์	มาตรา 32 และ มาตรา 33	มาตรา 39	- สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศฯ ข้อ 14 วรรคสอง - ปฏิญญาสากลฯ ข้อ 11 (2)
4	เสรีภาพในเคหสถาน	มาตรา 35	มาตรา 33	ไม่ได้กำหนดโดยตรง
5	สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	มีการจัดหมวดหมู่ที่ต่างกัน	หมวด 3 ส่วน 4 มาตรา 40	สอดคล้องกับปฏิญญาสากลฯ ข้อ 10
6	สิทธิในคดีอาญาเกี่ยวกับการจับกุมขัง จะกระทำมิได้ เว้นแต่กระทำตามหมายศาล	มาตรา 237	มาตรา 32	สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศฯ ข้อ 9 วรรคหนึ่ง
7	การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่กระทำตามหมายศาล	มาตรา 238	มาตรา 32	ไม่ได้กำหนดโดยตรง
8	คำขอประกันต้องได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว	มาตรา 239	มาตรา 40 (7)	สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศฯ ข้อ 14 วรรคสาม
9	ได้รับการพิจารณาคดีสอบสวนด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม	มาตรา 241	มาตรา 40 (3)	สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศฯ ข้อ 9 วรรคสี่
10	สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการหาหนายความ	มาตรา 242	มาตรา 40 (5)	สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศฯ ข้อ 14 วรรคสาม
11	การไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง	มาตรา 243	มาตรา 40 (4)	สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศฯ ข้อ 14 วรรคสาม

4.1.2 รัฐธรรมนูญ กับกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในคดีอาญา

เมื่อได้ศึกษารัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทยโดยมีการเปรียบเทียบกับหลักสากลแล้ว คณะผู้ศึกษาจึงทำการศึกษากฎหมายภายในประเทศระดับรองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในคดีอาญา ในด้านความสัมพันธ์ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ทราบแนวทางที่พนักงานสอบสวนในคดีอาญาจะต้องใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทางพิจารณาต่อไปว่าพนักงานสอบสวนในคดีอาญาสามารถปฏิบัติตามข้อบัญญัติของกฎหมายมากน้อยเพียงใด และในขณะเดียวกันก็จะทราบว่าควรต้องมีการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมายหรือไม่ ในประการใด จากการศึกษาพบว่าการบัญญัติกฎหมายระดับรองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในคดีอาญาอยู่ 5 ฉบับ คือประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติอาญาวิธี พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 คณะผู้ศึกษาจึงทำการศึกษา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ สอดคล้องระหว่างกฎหมายเหล่านี้กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะยึดถือรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เป็นหลักในการวิเคราะห์ พบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีความสัมพันธ์เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากคดีอาญาเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่ง ในขณะที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ (Procedural Law) คือ กฎหมายที่กล่าวถึงกระบวนการที่จะบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายที่มีการกำหนดโทษ จึงทำให้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีความสัมพันธ์ในส่วนการกำหนดแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน และโดยเหตุประการนี้จึงทำให้ผู้ต้องหาคดีอาญาที่มีสิทธิ เช่นเดียวกับผู้ต้องหาคดีอาญาทั่วไป ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อาทิ การจับกุมจะต้องมีหมายจับ เว้นแต่เป็นความผิดซึ่งหน้า การค้นต้องมีความจำเป็น เป็นต้น ทั้งนี้ สามารถสรุปผลการศึกษา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญกับประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติอาญาวิธี พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 ได้ดังนี้

1) สิทธิในความเสมอภาค และได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันที่บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 30

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม” บทบัญญัติดังกล่าวไม่มีการกำหนดไว้โดยตรงในกฎหมายทั้ง 5 ฉบับดังกล่าวแต่อย่างใด แต่มีการกำหนดไว้เป็นหลักการกว้างๆ ในกระบวนการยุติธรรม

2) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 32 และมาตรา 33

มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาล หรือตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้

มาตรา 33 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข

การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานหรือในที่รโหฐาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการรับรองสิทธิ และเสรีภาพในชีวิต ร่างกายและที่อยู่อาศัย ใครจะมารบกวน จับนำไปคุมขังไม่ได้ นอกจากจะเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติให้ทำได้ ซึ่งปรากฏว่ามีการนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนโดยตราไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

มาตรา 78 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งศาลนั้นไม่ได้ เว้นแต่

(1) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า

(2) เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

(3) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้

(4) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117

มาตรา 2 (13) "ที่รโหฐาน" หมายความว่าที่ต่างๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถาน ...ฯ

มาตรา 81 ไม่ว่าจะมีความหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับในที่รโหฐาน เว้นแต่จะทำได้ทำตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการค้นในที่รโหฐาน

มาตรา 84/1 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีผู้นำผู้ถูกจับมาส่งนั้น จะปล่อยผู้ถูกจับชั่วคราวหรือควบคุมผู้ถูกจับไว้ก็ได้ แต่ถ้าเป็นการจับโดยมีหมายของศาลให้รับดำเนินการตาม มาตรา 64 และในกรณีที่ต้องส่งผู้ถูกจับไปยังศาล แต่ไม่อาจส่งไปได้ในขณะนั้น เนื่องจากเป็นเวลาศาลปิด หรือใกล้จะปิดทำการ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่รับตัวผู้ถูกจับไว้มีอำนาจปล่อยผู้ถูกจับชั่วคราว หรือควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้จนกว่าจะถึงเวลาศาลเปิดทำการ

บทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบุคคลมีเสรีภาพในร่างกาย เจ้าหน้าที่ของรัฐจะจับโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งศาลไม่ได้ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นของกฎหมาย ฉะนั้นโดยหลักการแล้วการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะจับบุคคลใด ถ้ามีเข้าข้อยกเว้นแล้วจะต้องมี หมายจับหรือคำสั่งของศาล นั้นหมายความว่า จะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของศาลแล้วเห็นว่ามีเหตุอันจำเป็นและสมควรที่ จะต้องจับบุคคลหนึ่งบุคคลใด นอกจากบัญญัติถึงขั้นตอน และเหตุผลที่จะทำการจับกุมซึ่งเป็นการจำกัดเสรีภาพแล้ว ยังบัญญัติ ถึงแนวทางปฏิบัติในการค้น และควบคุมไว้ดังนี้

มาตรา 85 เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้ มีอำนาจค้นตัว ผู้ต้องหา และยึดสิ่งของต่างๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

การค้นนั้นจักต้องทำโดยสุภาพ ถ้าค้นผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น

สิ่งของใดที่ยึดไว้ เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด เมื่อเสร็จคดีแล้วก็ให้คืนแก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่นซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา 86 ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น

มาตรา 87 ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี

ในกรณีความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามค่าให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใคร และที่อยู่ของเขาอยู่ที่ไหนเท่านั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดีให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตาม มาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหานั้นไว้ ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำความผิดอย่างสูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

ในกรณีตามวรรคหกเมื่อศาลสั่งขังครบสี่สิบแปดวันแล้ว หากพนักงานอัยการ หรือ พนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อ พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลไต่สวน จนเป็นที่พอใจแก่ศาล

ในการไต่สวนตามวรรคสามและวรรคเจ็ด ผู้ต้องหาที่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลง ข้อคัดค้านและซักถามพยาน ถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความเนื่องจากยังไม่ได้มีการปฏิบัติตาม มาตรา 134/1 และผู้ต้องหาร้องขอให้ศาลตั้งทนายความให้โดยทนายความนั้นมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและ ค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 134/1 วรรคสาม โดยอนุโลม

ถ้าพนักงานสอบสวน ต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่อื่นนอกเขตของศาลซึ่งได้สั่งขัง ผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาลในท้องที่ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้น ก็ได้ เมื่อศาลที่สั่งขังไว้เห็นเป็นการสมควรก็ให้ส่งโอนไป

มาตรา 92 ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นหรือคำสั่งของศาล เว้นแต่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียง หรือพฤติการณ์อื่นใด อันแสดงได้ว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น

(2) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

(3) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุ อันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น

(4) เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการ กระทำความผิด หรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ การกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะ เอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน

(5) เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับ ตามมาตรา 78

การใช้อำนาจตาม (4) ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ค้นส่งมอบสำเนาบันทึก การตรวจค้น และบัญชีทรัพย์สินที่ได้จากการตรวจค้น รวมทั้งจัดทำบันทึกแสดงผลที่ทำให้สามารถ เข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองสถานที่ที่ถูกตรวจค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้ส่ง มอบหนังสือดังกล่าวแก่บุคคลเช่นว่านั้นในทันทีที่กระทำได้ และรับรายงานเหตุผลและผลการตรวจค้น เป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป

มาตรา 93 ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะ เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการ กระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

มาตรา 94 ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ทำการค้นในที่รโหฐานสั่งเจ้าของ หรือคนอยู่ในนั้นหรือผู้รักษาสถานที่ซึ่งจะค้นให้ยอมให้เข้าไปโดยมิหวงห้าม อีกทั้งให้ความสะดวกตาม

สมควรทุกประการในอันที่จะจัดการตามหมาย ทั้งนี้ให้พนักงานผู้นั้นแสดงหมาย หรือถ้าค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายก็ให้แสดงนามและตำแหน่ง

ถ้าบุคคลดังกล่าวในวรรคต้นมิยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไปในกรณีจำเป็นจะเปิดหรือทำลายประตูบ้าน ประตู เรือนหน้าต่าง รั้วหรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นทำนองเดียวกันก็ได้

มาตรา 95 ในกรณีค้นหาสิ่งของที่หาย ถ้าพอทำได้จะให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสิ่งของนั้นหรือผู้แทนของเขาไปกับเจ้าพนักงานในการค้นนั้นด้วยก็ได้

มาตรา 96 การค้นในที่รโหฐานต้องกระทำระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก มีข้อยกเว้นดังนี้

- (1) เมื่อลงมือค้นแต่ในเวลากลางวัน ถ้ายังไม่เสร็จจะค้นต่อไปในเวลากลางคืนก็ได้
- (2) ในกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง หรือซึ่งมีกฎหมายอื่นบัญญัติให้ค้นได้เป็นพิเศษ จะทำการค้นในเวลากลางคืนก็ได้

(3) การค้นเพื่อจับผู้ร้ายหรือผู้ร้ายสำคัญ จะทำในเวลากลางคืนก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตพิเศษจากศาลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

มาตรา 97 ในกรณีที่ค้นโดยมีหมาย เจ้าพนักงานผู้มีชื่อในหมายค้นหรือผู้รักษาการแทน ซึ่งต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสาม หรือตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจตรีขึ้นไปเท่านั้นมีอำนาจเป็นหัวหน้าไปจัดการให้เป็นไปตามหมายนั้น

มาตรา 98 การค้นในที่รโหฐานนั้น จะค้นได้แต่เฉพาะเพื่อหาตัวคนหรือสิ่งของที่ต้องการค้นเท่านั้น แต่มีข้อยกเว้นดังนี้

(1) ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจยึดสิ่งของใดๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อเป็นประโยชน์ หรือยื่นผู้ต้องหาหรือจำเลย

(2) เจ้าพนักงานซึ่งทำการค้นมีอำนาจจับบุคคลหรือสิ่งของอื่นในที่ค้นนั้นได้ เมื่อมีหมายอีกต่างหาก หรือในกรณีความผิดซึ่งหน้า

บทบัญญัติที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าเป็นหลักประกันเพิ่มเติมจากที่กล่าวมาเกี่ยวกับการจับกุม โดยกำหนดถึงแนวทางปฏิบัติในการที่จะค้นต้องมีหลักเกณฑ์อย่างไรที่จะค้นได้ การค้นต้องค้นในเวลากลางวัน เว้นแต่กรณีที่เป็นข้อยกเว้น เช่น ค้นต่อเนื่อง ค้นในกรณีเหตุฉุกเฉิน วิธีการค้นต้องโดยสุภาพ ผู้หญิงต้องถูกค้นโดยผู้หญิง การค้นจะกระทำได้เพื่อหาตัวคน หรือสิ่งของที่ต้องการค้นเท่านั้น การค้นในส่วนบุคคลที่เราเรียกกันในภาษากฎหมายว่า “ที่รโหฐาน” นอกเหนือจากที่สาธารณะมีข้อกำหนดไว้เป็นพิเศษหลายประการ นอกจากจะกำหนดเกี่ยวกับการจับ และการค้นแล้ว ยังกำหนดถึงการยึดสิ่งที่ได้มาจากการค้น และการควบคุมตัวที่กำหนดให้ต้องควบคุมเท่าที่เวลาจำกัดเพียงเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงแห่งการกระทำผิด และรู้ตัวผู้กระทำผิดเพื่อนำตัวมาลงโทษเท่านั้น

นอกจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กล่าวมาที่มีความสอดคล้องในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และเคหสถาน ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 32 และมาตรา 33 แล้ว ยังมีความสอดคล้องกับกฎหมายฉบับอื่นๆ ที่เป็นกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการดำเนินการในคดีอาชญากรรม คือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2550 ดังนี้

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 49 (2) (3) และ (4)

มาตรา 49 ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) .....

(2) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเน้นย้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

(3) ค้นบุคคลหรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดให้โทษซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(4) ค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(5) ยึดหรืออายัดยาเสพติดให้โทษที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (2) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ค้นปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปบันทึกเหตุอันควรเชื่อตามสมควร และให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงเอกสารเพื่อแสดงตนและเอกสารที่แสดงอำนาจในการตรวจค้น รวมทั้งเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานสถานที่ค้น เว้นแต่ ไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ค้นส่งมอบสำเนาเอกสารและหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าซึ่งมียศตั้งแต่พันตำรวจโทขึ้นไป

พนักงานเจ้าหน้าที่ตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายนั้น

ในการปฏิบัติการของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

ให้รัฐมนตรีจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรานี้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี โดยให้รายงานข้อเท็จจริง ปัญหาอุปสรรค ปริมาณการปฏิบัติงาน และผลสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยละเอียด เพื่อให้คณะรัฐมนตรีเสนอรายงานดังกล่าวพร้อมข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการกำหนดเหตุที่จะสามารถเข้าตรวจค้นได้ ซึ่งเป็นเหตุที่จำเป็นเพื่อให้ได้สิ่งที่มีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะ

ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจเป็นหลักฐานแห่งคดี และที่สำคัญถ้าเน้นซ้ำก็จะไม่ได้สิ่งของนั้น นอกจากนี้การตรวจค้นยังมีการกำหนดสถานะของผู้ที่จะเข้าดำเนินการ วิธีการที่ใช้ และต้องมีการรายงานผลการดำเนินการต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อรายงานข้อเท็จจริง ปัญหา อุปสรรค ปริมาณการปฏิบัติงาน และผลสำเร็จ เพื่อที่จะได้รายงานต่อไปยังสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาถือเป็นการกำหนดมาตรการที่จะปรามไม่ให้ใช้อำนาจอันเป็นการริดรอนเสรีภาพของประชาชนโดยไม่จำเป็น

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14

มาตรา 14 เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควร ว่ามีบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สิน ซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

(2) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติด ซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(3) จับกุมบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(4) ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(5) ค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(6) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(7) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใดๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบพิจารณา

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดและแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผล และผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุอันควรสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน หรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก เจ้าพนักงานผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือข้าราชการทหารตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับกองร้อยหรือเทียบเท่าขึ้นไป

เจ้าพนักงานตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายนั้น

เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

ในการปฏิบัติกรตามมาตรานี้ให้กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงานเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ให้เลขานุการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรา 14 เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี โดยให้รายงานข้อเท็จจริง ปัญหาอุปสรรค ปริมาณการปฏิบัติงาน และผลสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยละเอียด เพื่อให้คณะรัฐมนตรีเสนอรายงานดังกล่าวพร้อมข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

มาตรา 14 ทวิ ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด เสพยาเสพติดในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะ ให้กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้รับการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่

วิธีการตรวจหรือทดสอบตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 14 ตรี ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามมาตรา 14 หรือมาตรา 14 ทวิ ถ้าเจ้าพนักงานได้ขอให้บุคคลใดช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ ให้บุคคลนั้นมีอำนาจช่วยการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานได้

มาตรา 14 จัตวา ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใด ซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขานุการเป็นหนังสือ จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา พิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใดๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากมีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

บทบัญญัตินี้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้คล้ายๆ กับที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 49 ที่กำหนดเหตุให้สามารถค้น วิธีการ ขั้นตอนและการรายงาน และนอกจากนี้ยังกล่าวถึงวิธีการได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลต่างๆ ที่ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีการสื่อสาร โดยให้อธิบดีศาลอาญาเป็นผู้อนุญาตให้ดำเนินการ

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าทั้งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ต่างก็บัญญัติเป็นแนวทางเดียวกันดังกล่าวแล้ว ยังบัญญัติให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 มาตรา 7

มาตรา 7 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดไปก่อนแล้วรายงานผู้มีอำนาจอนุญาตตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว

การอนุญาตและการอำพรางตามวรรคหนึ่ง รวมทั้งการดำเนินการตามวรรคสาม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรานี้ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

เป็นบทบัญญัติที่รองรับให้ใช้วิธีการอำพรางได้ ซึ่งเป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการสามารถที่จะดำเนินการในลักษณะแอบเร้นได้ โดยรับรองให้สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้

สำหรับประมวลกฎหมายอาญา ไม่ได้กำหนดประเด็นนี้ไว้โดยตรง

3) สิทธิในคดีอาญา รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 บัญญัติไว้ในมาตรา 39

มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

เป็นบทบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันเกี่ยวกับการที่จะต้องรับโทษต่อเมื่อ กระทำการในสิ่งที่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2

มาตรา 2 บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้อง เป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิด ต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง

สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติวิธี พิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ต่างก็ไม่ได้กำหนดประเด็นเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวไว้โดยตรง

4) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 40 มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

(2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่อง การได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอ ข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการ พิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นึ่งพิจารณาดีครอบครองคณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบ คำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิ ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการ สอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) .....

(7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบ พยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อย ตัวชั่วคราว

บทบัญญัติมาตรานี้เป็นการรวบรวมสิทธิต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมไว้เป็นหมวดหมู่ เพื่อให้เข้าใจและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้อย่างสะดวก มีการนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนโดยตราไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

มาตรา 8 นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้

(1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

.....ฯ

มาตรา 106 คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้ต้องหาต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องดังนี้

(1) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี

(2) เมื่อผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาลและยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อศาลนั้น

(3) เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องแล้ว ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

(4) เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้ว แม้ยังไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว แต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว ให้ศาลชั้นต้นส่งอนุญาตมิฉะนั้นให้รีบส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง แล้วแต่กรณี

(5) เมื่อศาลส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว จะยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น หรือจะยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณีก็ได้

ในกรณีที่ยื่นต่อศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นรีบส่งคำร้องไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง แล้วแต่กรณี

มาตรา 107 เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลรีบสั่งอย่างรวดเร็วและผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 มาตรา 108/1 มาตรา 109 มาตรา 110 มาตรา 111 มาตรา 112 มาตรา 113 และมาตรา 113/1

คำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวโดยทันที มาตรา 108 ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

(1) ความหนักเบาแห่งข้อหา

(2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด

(3) พฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร

(4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด

(5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่

(6) อันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่

(7) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการนั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราว หรือศาล จะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ปฏิบัติเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวก็ได้

มาตรา 108/1 การสั่งไม่ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใด เหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- (2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- (4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ

(5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล

คำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผล และต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว

มาตรา 109 ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องหาหรือถูกฟ้องในความผิดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปี ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ในระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ ถ้าไม่อาจถามได้โดยมีเหตุอันควรศาลจะงดการถามเสียก็ได้แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้

มาตรา 110 ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้

การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง จะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี

มาตรา 111 เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย ก่อนที่จะปล่อยไป ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียก

มาตรา 112 เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ก่อนปล่อย ไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้น

ในสัญญาประกันนอกจากข้อความอย่างอื่นอันพึงมี ต้องมีข้อความดังนี้ด้วย

(1) ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกัน แล้วแต่กรณี จะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล ซึ่งให้ปล่อยชั่วคราว

(2) เมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้

ในสัญญาประกันจะกำหนดภาระหน้าที่หรือเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว หรือผู้ประกันต้องปฏิบัติเกินความจำเป็นแก่กรณีมิได้

มาตรา 113 เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสั่งปล่อยชั่วคราวไม่ว่าจะมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันหรือไม่ การปล่อยชั่วคราวนั้นให้ใช้ได้ระหว่างการสอบสวนหรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนหรือจนถึงศาลประทับฟ้อง แต่มิให้เกินสามเดือนนับแต่วันแรกที่มีการปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยชั่วคราวโดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการในกรณีที่มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจทำการสอบสวนได้เสร็จภายในกำหนดสามเดือนจะยืดเวลาการปล่อยชั่วคราวให้เกินสามเดือนก็ได้ แต่มิให้เกินหกเดือน

เมื่อการปล่อยชั่วคราวสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้ายังมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไปให้ส่งผู้ต้องหามาศาล และให้นำบทบัญญัติมาตรา 87 วรรคสี่ ถึงวรรคเก้ามาใช้บังคับ

มาตรา 113/1 ในกรณีที่มีการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนโดยมีการวางเงินสดหรือหลักทรัพย์อื่นเป็นประกันไม่ว่าต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ และยังไม่ได้รับคืนหากผู้ต้องหาหรือจำเลยประสงค์จะขอปล่อยชั่วคราวต่อไป ผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการหรือศาล แล้วแต่กรณี โดยขอให้ถือเอาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นหลักประกันต่อไปก็ได้ เมื่อพนักงานอัยการหรือศาลเห็นสมควรแล้วอาจมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยถือว่าเงินสดหรือหลักทรัพย์ดังกล่าวนั้นเป็นหลักประกันในชั้นพนักงานอัยการหรือศาล แล้วแต่กรณีก็ได้ ให้พนักงานอัยการหรือศาลนั้นแจ้งพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ให้ส่งหลักประกันเช่นว่านั้นต่อพนักงานอัยการหรือศาลภายในระยะเวลาที่พนักงานอัยการหรือศาลเห็นสมควร

ในกรณีปล่อยชั่วคราว โดยมีบุคคลเป็นประกันหรือหลักประกันต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ หากบุคคลเช่นว่านั้นร้องขอ พนักงานอัยการหรือศาลอาจถือเอาบุคคลนั้นเป็นประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวต่อไปก็ได้ กรณีเช่นว่านี้ พนักงานอัยการหรือศาลจะแจ้งให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ส่งเอกสารเกี่ยวกับการประกันภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร

มาตรา 130 ให้เริ่มการสอบสวนโดยไม่ชักช้า จะทำการในทีใด เวลาใดแล้วแต่จะเห็นสมควรโดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย

มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกร้องหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

มาตรา 132 เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ตรวจสอบตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจสอบตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสอบสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น

(2) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น

(3) หมายถึงบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนได้ปฏิบัติตามหมาย

(๔) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งมาดังกล่าวไว้ในอนุมาตรา (2) และ (3)

มาตรา 133 พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้

การถามปากคำนั้นพนักงานสอบสวนจะให้ผู้ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัวเสียก่อนก็ได้ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานบุคคล

ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พุดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอาจจะให้ด้วยความเต็มใจ

มาตรา 134 เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ

การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำผิดตามข้อหา

ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

เมื่อได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ถ้าผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้ถูกจับและยังไม่ได้มีการออกหมายจับ แต่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามิเหตุที่จะออกหมายจับผู้นั้นได้ตามมาตรา 71 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอออกหมายจับโดยทันที แต่ถ้าขณะนั้นเป็นเวลาศาลปิดหรือใกล้จะปิดทำการ ให้พนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลในโอกาสแรกที่ศาลเปิดทำการ กรณีเช่นนี้ให้นำมาตรา 87 มาใช้บังคับแก่การพิจารณาออกหมายจับโดยอนุโลม หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานสอบสวนดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจับผู้ต้องหานั้นได้ โดยถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะจับผู้ต้องหาได้โดยไม่มีหมายจับ และมีอำนาจปล่อยชั่วคราวหรือควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้

มาตรา 134/1 ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามี
 หนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการหนายความ ให้รัฐจัดหาหนายความให้

การจัดหาหนายความตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตาม
 หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้หนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัล
 และค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

เมื่อได้จัดหาหนายความให้แก่ผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสามแล้ว
 ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หากหนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงาน
 สอบสวนทราบหรือแจ้งแต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายในเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน
 ผู้ต้องหาไปได้โดยไม่ต้องรอหนายความ แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุนี้ไว้ในสำนวนการสอบสวน
 ด้วย

มาตรา 134/3 ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้หนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

มาตรา 134/4 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหา
 ทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิจะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การ
 นั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้หนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้เมื่อ
 ผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้
 ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะ
 ดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการ
 พิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้

มาตรา 135 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำ
 การใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชื้อ หลอกหลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบ
 ประการใดๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใดๆ ในเรื่องที่ต้องหา

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กล่าวมา เป็นบทบัญญัติที่
 เป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
 พ.ศ. 2550 มาตรา 40 ในแง่มุมต่างๆ ทั้งการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วย
 ความรวดเร็ว เป็นธรรม การพิจารณาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน
 แนวทางการดำเนินการสอบสวนที่จะต้องเป็นไปเพื่อรู้ตัวผู้กระทำผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือ
 ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยเฉพาะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาเท่านั้น ก่อนเริ่มการสอบสวนต้องมีการ
 แจ้งสิทธิให้ทราบ การสอบถามเรื่องหนายในคดีที่กฎหมายกำหนด การสอบสวนต้องไม่มีลักษณะเป็น
 การให้คำมั่นสัญญา ชูเชื้อ หลอกหลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ ซึ่งหาก
 การสอบสวนไม่เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็ถือว่าการสอบสวนดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย และ
 ถือว่าไม่มีการสอบสวน ทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาดังกล่าวต่อศาล ซึ่งแม้มิได้มี
 กฎหมายบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้เห็นถึงผลของการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวมา
 ข้างต้น แต่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่เคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานและนำมาใช้อ้างอิงได้ เช่น คำพิพากษา

ฎีกาที่ 1825/2552 วินิจฉัยว่า “ความผิดซึ่งมีหลายกรรมกระทำลงในท้องที่ต่างๆ กัน รวมทั้งในท้องที่สถานีตำรวจนครบาลประเวศ และสถานีตำรวจนครบาลห้วยหมาก กรุงเทพมหานคร พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 วรรคหนึ่ง (4) จำเลยถูกจับที่เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนกรณีจับผู้ต้องหาได้แล้วเช่นนี้ จึงเป็นที่แน่ชัดว่าเป็นพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลห้วยหมาก ซึ่งเป็นท้องที่ที่จับได้อยู่ในเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 วรรคสอง (ก) การที่ น. พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลประเวศได้ทำการสอบสวนคดีนี้หลังจากจับจำเลยได้แล้ว น. คงเป็นพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจสอบสวนเท่านั้น แต่ น. มิได้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ทั้งมิใช่กรณีที่จับผู้ต้องหาอย่างไม่ได้อันจะถือว่าพนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่พบการกระทำผิดก่อนอยู่ในเขตอำนาจเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 วรรคสอง (ข) ได้ เมื่อ น. มิใช่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบซึ่งมีอำนาจสรุปสำนวนและทำความเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนเพื่อให้พนักงานอัยการพิจารณาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 แม้จะดำเนินการสอบสวนต่อไปจนเสร็จก็ถือไม่ได้ว่าได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อนโดยชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง”

สำหรับประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ต่างก็ไม่ได้กำหนดประเด็นเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวไว้โดยตรง

จากการศึกษา วิเคราะห์ความสอดคล้องแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. 2550 ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในคดียาเสพติด กับ กฎหมายในระดับรองทั้ง 5 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.1.3 วิเคราะห์ความสอดคล้องของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายระดับรองที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่

ประเด็นศึกษา	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550	กฎหมายระดับรอง	
		ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา	กฎหมายฉบับอื่นๆ (พ.ร.บ. = พระราชบัญญัติ)
ความเสมอกัน และได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งเพศ ไม่เลือกปฏิบัติ ด้วยเหตุต่างๆ	มาตรา 30	ไม่มีกำหนดไว้โดยตรง แต่มีการกำหนดไว้เป็นหลักการกว้างๆ ในกระบวนการยุติธรรม	
สิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และเคหสถาน การที่จะเข้าค้น จับ คุมขัง ทั้งในที่สาธารณะ และที่	มาตรา 32 และ มาตรา 33	มาตรา 78 , 81 , 84/1 85 – 87 , 92 - 98	พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ ฯ มาตรา 49 (2) – (4) พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปราม ฯ มาตรา 14

ประเด็นศึกษา	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550	กฎหมายระดับรอง	
		ประมวลวิธีพิจารณา ความอาญา	กฎหมายฉบับอื่นๆ (พ.ร.บ. = พระราชบัญญัติ)
รโหฐาน ต้องเป็นไปตามที่ กฎหมายกำหนด			พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติดฯ มาตรา 7
สิทธิในคดีอาญาจะรับโทษ ต่อเมื่อกระทำการที่กฎหมาย กำหนดว่าเป็นความผิด และ กำหนดโทษไว้	มาตรา 39	ไม่มีกำหนดไว้โดยตรง	ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2
สิทธิต่างๆ ในกระบวนการ การยุติธรรม เช่น - การพิจารณาคดีด้วยความ รวดเร็ว และเป็นธรรม - การพิจารณาการปล่อย ชั่วคราว - หลักการสอบสวนว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือเป็นผู้กระทำความผิด - การสอบสวนโดยชอบด้วย กฎหมาย เช่น • ต้องมีการแจ้งสิทธิ ก่อนสอบสวน • สอบสวนโดยไม่ข่มขู่ หลอกลวง ทรมาน • การสอบถามเรื่องทนาย ตามที่กฎหมายกำหนด	มาตรา 40	มาตรา 8 (1), 106 -113 130 – 135	ไม่มีกำหนดไว้โดยตรง

โดยสรุปการวิเคราะห์ความสอดคล้องแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. 2550 ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในคดีอาญาเสพติด พบว่ากฎหมายในระดับรองต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้ง 5 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติอาญาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามอาญาเสพติด พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2550 มีความเชื่อมโยง สอดคล้องและสัมพันธ์กัน โดยกฎหมายในระดับรองฉบับต่างๆ ได้นำบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตราเป็นกฎหมายที่กำหนดแนวทางปฏิบัติ และทั้งนี้ ประเด็นบางส่วนอาจได้มีการกำหนดเป็นกฎหมายโดยตรง แต่ในทางปฏิบัติถือเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงยุติธรรมที่ได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อการนำไปปฏิบัติอย่างชัดเจน แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่ามีการบัญญัติข้อยกเว้น เปิดช่องทางให้เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติงานใช้อำนาจในการดำเนินการอันอาจจะเป็นการริดรอนสิทธิเสรีภาพประชาชนได้ อีกทั้งยังพบว่าในบทบัญญัติเรื่องเดียวกัน โดยเฉพาะการค้น การจับ และคุมขังมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความสับสนต่อผู้ปฏิบัติงานและผู้ถูกใช้อำนาจดังกล่าว รวมถึงการที่มีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องซึ่งถ้าสามารถรวมกันได้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกมากขึ้น ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทที่ 5 ต่อไป

4.2 การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดียาเสพติดต่อผู้ต้องหา และผู้ต้องขัง

คณะผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อศึกษาถึงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดียาเสพติดว่ามีการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริง จึงวางแผนการดำเนินงานโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งสองด้าน คือ ด้านผู้ถูกกระทำ หรือผู้ถูกใช้อำนาจ ได้แก่ ผู้ต้องหาฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในความผิด 5 ข้อหาหลักคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่ายที่ถูกนำตัวส่งดำเนินคดีที่กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้ต้องหาที่อยู่ระหว่างสอบสวนมักจะไม่ให้ข้อมูล เพราะเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อรูปคดี ทำให้ต้องรับโทษ หรือรับโทษหนักขึ้น ประกอบกับมักจะได้รับคำแนะนำจากทนายความที่จะไม่ควรพูดคุยหรือให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นใด คณะผู้ศึกษาจึงวางแผนการดำเนินงานโดยกำหนดขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่ถูกฝากขังในคดียาเสพติดดังกล่าวระหว่างที่คดียังอยู่ในชั้นการพิจารณาหรือผู้ที่ถูกขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลางซึ่งบุคคลเหล่านี้ต้องเคยผ่านการเป็นผู้ต้องหาในคดีความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดมาแล้ว ทั้งนี้ ผู้บัญชาการเรือนจำจะเป็นผู้สุ่มเลือกมาให้ ในเบื้องต้นกำหนดจำนวนผู้ต้องหาที่จะสอบถาม 10 คน แต่เนื่องจากมีเวลาที่จำกัดในการที่จะสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ต้องขังหรือผู้ที่ถูกฝากขังที่จะมีเวลาให้สัมภาษณ์ได้เฉพาะช่วงเวลา 09.30 น. ถึง 11.30 น. เท่านั้น ในขณะที่การพูดคุยแต่ละบุคคลใช้เวลาขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 1.30 ชั่วโมงที่จะทำการพูดคุยให้เกิดความเชื่อใจก่อนที่จะให้ข้อเท็จจริง ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละรายให้ข้อมูลเป็นอย่างดี โดยข้อมูลส่วนใหญ่มีทิศทางเดียวกัน ในลักษณะซ้ำกัน จึงถือเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ และการสัมภาษณ์เชิงลึกอีกด้าน คือ ด้านผู้ปฏิบัติหรือผู้ใช้อำนาจ ได้แก่ พนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการสอบสวนผู้ต้องหาคดียาเสพติดในความผิด 5 ข้อหาหลักดังกล่าวเช่นเดียวกันจำนวน 10 ราย ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการศึกษาที่กำหนดไว้ “การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดียาเสพติด” โดยวิเคราะห์แยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ 8 ประเด็น ดังนี้

(1) เสรีภาพในร่างกายเกี่ยวกับระยะเวลาการควบคุม การสอบสวน และวิธีการควบคุม ตามหลักกฎหมายที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 มาตรา 130 และมาตรา 134 วรรคสาม (รายละเอียดในบทวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4.1.2) กำหนดให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า รวดเร็ว จะทำการในที่ใด เวลาใด และลับหลังผู้ต้องหาก็ได้ โดยให้ควบคุมผู้ต้องหาโดยวิธีและเวลาเท่าที่จำเป็นและตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

ผลการสัมภาษณ์ : ผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง ได้รับการสอบสวนอย่างรวดเร็ว หากถูกส่งตัวไปในเวลากลางคืน ก็จะได้รับ การสอบสวนในเวลาเช้าทันทีที่ทำได้ ซึ่งใช้เวลาไม่นาน ประมาณ 2-3 ชั่วโมงต่อคน และไม่เกิน 48 ชั่วโมง

: พนักงานสอบสวน จะสอบสวนตามระยะเวลาที่กฎหมายและระเบียบกำหนดไว้ ส่วนมากไม่เกินระยะเวลาที่กำหนด ยกเว้น คดีที่มีความเชื่อมโยงหลายพื้นที่หลายบุคคล มีความซับซ้อนของคดีหรือต้องอาศัยการพิสูจน์หลักฐานตามหลักวิทยาศาสตร์ร่วมด้วย จะขออนุมัติควบคุมตัวต่อศาล เพื่อให้การสอบสวนมีความครอบคลุมพยานหลักฐาน สามารถจัดทำสำนวนส่งอัยการและฟ้องศาลได้

(2) การดำเนินงานตามหลักการสอบสวน ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 มาตรา 134 วรรคสาม และมาตรา 134 วรรคสี่ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ที่กำหนดให้ทำการสอบสวนเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดโทษไว้ โดยต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้ (รายละเอียดในบทวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4.1.2)

ผลการสัมภาษณ์ : ผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง โดยทั่วไปพนักงานสอบสวนจะสอบถามและทำการบันทึก แล้วอ่านให้ฟังหรือส่งให้อ่านก่อนให้ลงลายมือชื่อในสำนวนการสอบสวน แต่มีบางกรณีมีการสอบสวนแบบเร่งรีบและรีบสรุปเพื่อปิดสำนวน โดยข้อมูลส่วนหนึ่งมาจากรายงานการจับกุมที่ได้ลงชื่อไว้แล้ว จึงใช้เวลาไม่น้อยมากซึ่งบางกรณีที่รับสารภาพในขั้นตอนการจับกุมเนื่องจากมีการบังคับให้ยอมรับ และเมื่อให้การในชั้นสอบสวนต่างจากเดิม พนักงานสอบสวนจะไม่ยอมรับฟัง และเมื่อมีทนายมาช่วยแก้ต่างจะใช้เวลาค่อนข้างมาก ต้องมีการฝากขังเพื่อสอบสวนเพิ่มเติม แต่ทั้งนี้พนักงานสอบสวนมักจะมุ่งเน้นว่าผู้ต้องหากระทำความผิด

: พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีหลักฐานชัดเจน เว้นแต่กรณีให้การต่างจากที่รับสารภาพในชั้นจับกุม ส่วนหนึ่งเนื่องจากเกรงต่อบทลงโทษ จึงพยายามต่อสู้ในทางคดีโดยจ้างทนายและหาช่องโหว่ของกฎหมาย หาหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติม เพื่อต้องการให้ได้รับการลงโทษน้อยที่สุด กรณีนี้จะใช้เวลาในการสอบสวนค่อนข้างมาก และต้องขอผิดฟ้องต่อศาล แต่ยังคงอยู่ในข้อปฏิบัติของการสอบสวนที่กำหนด

(3) การแจ้งข้อกล่าวหา ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ซึ่งกำหนดให้มีการสอบถามรายละเอียดส่วนบุคคล และแจ้งให้ทราบข้อเท็จจริงที่จะถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดแล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ (รายละเอียดในบทวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4.1.2)

ผลการสัมภาษณ์ : ผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง ส่วนมากได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาชัดเจน มีบางคดีที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบ แต่จะทราบจากนายความว่าถูกดำเนินคดีในข้อหาใด

: พนักงานสอบสวนบางคนเห็นว่าเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะพนักงานสอบสวนมักจะเร่งรีบทำคดีและสรุปสำนวนเพื่อส่งฟ้องให้ทันเวลาที่กฎหมายกำหนด ทำให้บางครั้งไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ต้องหาทราบ ซึ่งเรื่องนี้เคยมีความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาในคดีอาญาแก่ผู้ต้องหา และสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีบันทึกแจ้งเวียนเพื่อซักซ้อมความเข้าใจโดยทั่วกัน

(4) การจัดหาทนายความ ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 ซึ่งกำหนดให้ก่อนเริ่มสอบสวน ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือคดีที่มีลักษณะคดีหรือสถานะของผู้ต้องหาอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ให้มีการสอบถามว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้มีการจัดหาทนายความให้ (รายละเอียดในบทวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4.1.2)

ผลการสัมภาษณ์ : ผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง ได้รับการสอบถามเกี่ยวกับการความต้องการทนายความและจัดหาให้เมื่อต้องการซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมาย ได้พบและหารือกับทนายความที่พนักงานสอบสวนจัดหาให้ แต่ส่วนใหญ่เป็นทนายความอาสาซึ่งมักจะแนะนำให้รับสารภาพ ไม่ว่าจะกระทำความผิดจริงหรือถูกกล่าวหา

: พนักงานสอบสวนมีการสอบถามเกี่ยวกับความต้องการ และการจัดหาทนายความให้ ตามที่ผู้ต้องหาต้องการ ซึ่งจะเป็นทนายความอาสาที่มีประสบการณ์ค่อนข้างน้อย บางรายให้ความสนใจ

คดีนี้ต้องการทำให้คดีเสร็จเร็วๆ และมีข้อสังเกตว่าถ้าเป็นผู้ต้องหาที่ไม่เคยถูกจับกุม หรือเป็นผู้ค้ารายเล็ก ก็จะใช้สิทธิในการร้องขอทนายความจากรัฐ แต่ถ้าเป็นผู้ต้องหาที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่จะมีทนายความของตนเอง

(5) การแจ้งสิทธิต่างๆ ของผู้ต้องหาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 ที่กำหนดให้มีการแจ้งสิทธิต่างๆ ให้ผู้ต้องหาทราบก่อนที่จะสอบสวน เช่น สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ โดยคำให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี การแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุม สิทธิที่จะพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว การให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวน สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย (รายละเอียดในบทวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4.1.2)

ผลการสัมภาษณ์ : ผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง ส่วนมากได้รับการแจ้งสิทธิ มีบางคดีที่เจ้าหน้าที่มาแจ้งภายหลัง หรือที่ทราบจากการอ่านบันทึกการสอบสวน เมื่อสอบสวนเสร็จและให้ลงลายมือชื่อเป็นหลักฐาน

: พนักงานสอบสวน จะปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด อาจมีบ้างบางครั้งที่หลงลืมหรือเร่งรีบ

(6) การปฏิบัติตามสิทธิที่มีการแจ้ง เมื่อมีการแจ้งสิทธิตามที่กล่าวมาตาม (5) แล้ว มีการดำเนินการตามที่ได้แจ้งหรือไม่

ผลการสัมภาษณ์ : ผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง ส่วนมากจะได้รับการปฏิบัติตามสิทธิที่มีการแจ้ง เช่น การโทรศัพท์บอกญาติให้รู้ว่าถูกจับกุม และคุมขังที่ไหน การมีโอกาสพูดคุยกับทนายความ ส่วนการรักษาพยาบาลมีบางคดีที่แจ้งเจ้าหน้าที่ว่าเจ็บป่วย หรือได้รับบาดเจ็บจากการจับกุม ประสงค์จะขอพบแพทย์แต่ก็ไม่ได้พบ

: พนักงานสอบสวน จะปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด แต่บางกรณีเร่งรีบให้เสร็จตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือเมื่อใช้ดุลยพินิจพิจารณาแล้วเป็นข้ออ้างให้เสียเวลามากกว่าก็จะไม่ดำเนินการให้ตามที่ขอ

(7) การสอบสวนตามความเป็นจริง ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสาม และมาตรา 135 ที่กำหนดให้ทำการสอบสวนในลักษณะที่ไม่เป็นการตักเตือน พูดให้ท้อใจ ใช้กลอุบายหลอกลวง ให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ ทรमान ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจูงใจให้การ (รายละเอียดในบทวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4.1.2)

ผลการสัมภาษณ์ : ผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง ส่วนมากจะได้รับการปฏิบัติที่ดี สุภาพ พอใจในสิ่งที่ได้รับ

: พนักงานสอบสวน จะปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยบางกรณียึดถือตามสำนวนชั้นจับกุมหรือที่ผู้ถูกจับเขียนไว้ก่อนที่จะมาพบพนักงานสอบสวน เพื่อประหยัดเวลาและได้มีการสอบสวนเจ้าพนักงาน หรือผู้ถูกจับได้ความว่าเขียนโดยความสมัครใจและตามความเป็นจริง

(8) การพิจารณาการปล่อยชั่วคราว ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 มาตรา 108 และมาตรา 108/1 ที่กำหนดให้มีการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวอย่างรวดเร็ว และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ว่าจะให้หรือไม่ให้ตามที่กฎหมายกำหนด (รายละเอียดในบทวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4.1.2)

ผลการสัมภาษณ์ : ผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง ส่วนมากมักจะไม่นิชอบปล่อยชั่วคราว เพราะเข้าใจว่าขอไปก็ไม่มีความประโยชน์ พนักงานสอบสวนจะคัดค้าน ศาลก็จะไม่อนุญาต เสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย

: พนักงานสอบสวน มีความเห็นว่าเพื่อมิให้เสียรูปคดี และป้องกันตัวมิให้ถูกกล่าวหาว่าช่วยเหลือผู้ต้องหา ให้ศาลเป็นผู้พิจารณาจะปลดปล่อยกว่า

กล่าวโดยสรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ทั้งผู้ถูกกระทำ หรือผู้ถูกใช้อำนาจ และผู้กระทำ หรือผู้ใช้อำนาจ จะเห็นว่าพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร (ร้อยตำรวจตรี) มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 30 – 40 ปี เป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมาพอสมควร ที่สำคัญมีความเสี่ยงในการปฏิบัติหน้าที่น้อย จึงพบว่าการระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่มาก จะปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้แทบทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งสิทธิต่างๆ อาจมีบ้างบางรายที่หลงลืมในขณะที่ผู้ถูกจับก็ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ เรื่องระยะเวลาที่ใช้ในการสอบสวนก็จะไม่เกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในความเป็นจริงมีการสอบปากคำมาแล้วในชั้นจับกุม/สืบสวนจึงทำให้ระยะเวลาที่ใช้ในชั้นสอบสวนลดลง หรือบางกรณีในชั้นจับกุมที่มีการให้ผู้ถูกจับกุมเขียนข้อความต่างๆ ในลักษณะเป็นการยอมรับว่าเป็นผู้กระทำผิดจริงตามคำบอกกล่าวของเจ้าหน้าที่ที่จับกุมซึ่งผู้ถูกจับกุมจำเป็นต้องทำตาม เพราะกลัวจะถูกทำร้ายร่างกาย แล้วนำเอกสารให้พนักงานสอบสวนดู ก็จะมีการเขียนตามเอกสารนั้นก็จะใช้เวลาที่สั้นลงเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และทั้งนี้ ผลการศึกษา วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อกำหนดในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และข้อเท็จจริงของการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในทางปฏิบัติจากการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวน และผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขัง มีสาระโดยสรุปปรากฏตามตาราง 4.2.1

ตาราง 4.2.1 : แสดงการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์การสอบสวน เปรียบเทียบกับข้อกำหนดกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นศึกษา	กฎหมาย ป. วิ. อาญา	ผลการสัมภาษณ์	การวิเคราะห์
ระยะเวลาการควบคุมเริ่มการสอบสวนโดยไม่ชักช้ารวดเร็ว และเท่าที่จำเป็น	มาตรา 87,130 และ 134 วรรคสาม	ทันทีในโอกาสแรกที่สามารถจะถูกสอบสวน	เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
หลักการสอบสวน เพื่อรู้ตัวผู้กระทำผิด และได้ตัวมาลงโทษ ตามที่กฎหมายกำหนด โดยให้โอกาสเต็มที่ในการแก้ข้อกล่าวหา	มาตรา 131, 134 วรรคสาม และวรรคสี่ ป.อาญา มาตรา 2	มักจะมุ่งเน้นว่าผู้ต้องหากระทำผิด โดยพนักงานสอบสวนมักจะเร่งรีบสอบสวน	- ให้ความสำคัญเรื่องเวลามากกว่า - ต้องการปิดการสอบสวนให้ทันระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด
การแจ้งข้อกล่าวหา เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริง และเข้าใจข้อกล่าวหาที่ถูกหาว่ากระทำผิด	มาตรา 134	- มีการแจ้ง - มีบ้างที่หลงลืมไม่ได้แจ้ง	- เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด - มีประสบการณ์การทำงาน
การสอบถามและจัดหาทนายความให้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด	มาตรา 134/1	มีการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายกำหนด	- ส่วนใหญ่เป็นทนายความที่ประสบการณ์น้อย - ไม่ค่อยให้ความสำคัญในคดี

ประเด็นศึกษา	กฎหมาย ป. วิ. อาญา	ผลการสัมภาษณ์	การวิเคราะห์
การแจ้งสิทธิต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดก่อนที่จะสอบสวน เช่น สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ /มีสิทธินำทนายเข้าฟัง	มาตรา 134/4	- มีการแจ้งสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด - มีบ้างที่หลงลืมไม่ได้แจ้ง	เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
การปฏิบัติตามสิทธิที่มีการแจ้ง	สิทธิทั้งหมดที่มีการแจ้ง	- ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด	เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
สอบสวนตามความเป็นจริงไม่ให้คำมั่นสัญญา ชู้เชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลัง บังคับ	มาตรา 133 วรรคสาม และ 135	- ไม่มีการดำเนินการตามลักษณะต้องห้าม - บางกรณีใช้เอกสารยอมรับที่เขียนโดยผู้ต้องหาเป็นแนวทางการเขียนบันทึกสอบสวน	- เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด - การใช้เอกสารบันทึกคำให้การดังกล่าวซึ่งเป็นเอกสารที่เขียนในขณะที่ยังไม่ได้ทนาย บางครั้งไม่เต็มใจทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่ผิดพลาด กระทบสิทธิผู้ต้องหา
การขอลปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาโดยเร็ว ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด	มาตรา 107, 108 และ มาตรา 108/1	- ผู้ต้องหามักไม่ขอ - พนักงานสอบสวนมักจะคัดค้าน	- มักจะไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยมองว่าเสียเวลา ค่าใช้จ่าย ไม่คุ้มค่า ให้ศาลเป็นผู้พิจารณา

คณะผู้ศึกษาขอตั้งข้อสังเกตประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็น คือ

(1) การจัดทนายความช่วยเหลือเมื่อมีการร้องขอ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทราบว่าทนายความบางท่านไม่ให้ความสำคัญในการอำนวยความสะดวก เพียงแต่เห็นว่าเป็นรูปแบบที่ต้องทำให้ครบ เสร็จไปก็ได้อวดจำนวนคดี ได้ค่าแรงบ้าง ได้ประสบการณ์บ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทนายมือใหม่ประสบการณ์น้อยไม่คำนึงถึงผลว่าจะเป็นอย่างไร ทำให้การพูดคุยดังกล่าวไม่ได้รับผลเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการอำนวยความสะดวก ซึ่งทั้งพนักงานสอบสวน และทนายความควรต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้มากขึ้นกว่าเดิม

(2) สิทธิการขอลปล่อยชั่วคราว ผู้ถูกจับกุมทุกรายมักจะไม่ขอประกันตัว เพราะทราบมาเบื้องต้นโดยเฉพาะผู้ที่ถูกฝากขังที่ทัศนสถานบำบัดพิเศษกลางทราบจากเพื่อนๆ ผู้ต้องขังด้วยกันว่า ขอบประกันจะถูกคัดค้านโดยเจ้าพนักงานตำรวจ และถูกยกคำร้องโดยศาลผู้ที่มีอำนาจพิจารณา จึงไม่รู้จะขอไปทำไม เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายจึงมักจะไม่มีการขอประกันตัว ในส่วนพนักงานผู้ปฏิบัติก็มีความเห็นว่าการปล่อยให้ประกันตัวไป ถ้าเป็นผู้ค้ำรายใหญ่ก็จะมีอิทธิพลมากไปรบกวนทำให้พยานหลักฐานหายไปหรืออาจหลบหนีไปต่างประเทศตามแนวชายแดนต่างๆ ทำให้ไม่อาจติดตามจับกุมกลับมา และแม้แต่ทางปฏิบัติของทางราชการในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ราชการเป็นหลักประกัน ก็จะไม่มีการขออนุญาตแต่จะถูกเพ่งเล็งว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดครั้งนั้นๆ ด้วย จะยกเว้นก็แต่เฉพาะกรณีบุพการี ลูก สามีมรยาตามกฎหมายเท่านั้น ฉะนั้น สิทธิในเรื่องการขอประกันตัวผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรมจึงแทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

อนึ่ง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ดังกล่าว พบข้อเท็จจริงในชั้นจับกุมผู้ต้องหา ที่ควรให้ความสนใจ เพราะอาจจะมีผลกระทบต่อความยุติธรรมในการสอบสวนแม้มิใช่การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนก็ตาม กล่าวคือ การจับกุมจะใช้ความรุนแรงและถ้อยคำที่ไม่สุภาพ ไม่มีการแสดงตน หรือเอกสาร หมายศาลให้จับกุม แต่จะเป็นลักษณะการบุกประชิดตัวหรือล่อซื้อแล้ว จับกุมทันที จะถูกยึดทรัพย์สินไว้ทั้งหมดโดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือ ซึ่งแม้จะขอใช้เพื่อติดต่อกับคนรู้จัก ก็จะไม่ได้รับอนุญาต และถูกตรวจค้นสถานที่พักเพื่อหาหลักฐานเพิ่มเติม แล้วจะมีการพาไปยังสถานที่ แห่งหนึ่งซึ่งมักจะเรียกกันว่า “Safe House” ไม่ใช่สถานที่ตำรวจ หรือสำนักงานราชการ แต่ไม่ทราบว่าจะอยู่ที่ใด มีลักษณะเช่นใด เพราะมีการปิดตาระหว่างเดินทาง ณ สถานที่นั้นจะมีการสอบถามในประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะคำถามเกี่ยวกับแหล่งที่ซื้อยาเพื่อขยายผลการจับกุม โดยระหว่างการสอบถามจะมีทั้ง การขู่ และการใช้กำลังทำร้ายร่างกายเพื่อให้ตอบคำถาม บางรายผู้ถูกจับแจ้งว่าเจ็บร่างกายก็จะได้ รับอนุญาตให้พบแพทย์ ไม่มีการแจ้งสิทธิใดๆ ให้ทราบทั้งสิ้น เมื่อได้มีการสอบถามจนเป็นที่พอใจ บางราย จะมีการให้เขียนข้อความต่างๆ ในลักษณะเป็นการยอมรับว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริงตามคำบอกกล่าวของ เจ้าหน้าที่ ซึ่งปรากฏว่ามี 1 รายที่ยืนยันในความบริสุทธิ์ว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดใดๆ ทั้งสิ้น แต่ไปรอผู้ที่ถูกจับกุมอีกรายในห้องพักจึงถูกจับกุมด้วยและจำเป็นต้องลงชื่อยอมรับในชั้นจับกุม เนื่องจากกลัวว่าหากไม่ลงชื่อยอมรับจะถูกทำร้ายร่างกายเพิ่มมากขึ้นอีกจึงจำเป็นต้องยอมรับแล้วไปสู่วัด ในชั้นศาลซึ่งระยะเวลาที่อยู่ Safe House ก็ประมาณ 2 - 3 วัน ซึ่งแม้การจับกุมดังกล่าวจะไม่ชอบด้วย กฎหมายก็ตาม แต่เป็นคนละขั้นตอนกับการสอบสวน การสอบสวนจึงชอบด้วยกฎหมาย ดังที่ศาลฎีกา เคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานในคำพิพากษาฎีกาที่ 4370/2544 ว่า “การจับกุมกับการสอบสวนเป็นคน ละขั้นตอนกัน การจับกุมที่ไม่ชอบนั้นไม่มีกฎหมายบทใดบัญญัติให้มีผลกระทบไปถึงการสอบสวนของ พนักงานสอบสวนหรืออำนาจฟ้องของโจทก์ ดังนั้น ไม่ว่าศาลฎีกาจะวินิจฉัยว่าการจับกุมจำเลยในคดีนี้ จะเป็นการชอบด้วยกฎหมายหรือไม่อย่างไรก็ไม่อาจเปลี่ยนแปลงผลคดีได้” และทั้งนี้ ในการสัมภาษณ์ ได้สอบถามเจ้าพนักงานผู้เคยปฏิบัติหน้าที่ทราบว่าเหตุที่ต้องทำเช่นนั้นเพราะเพื่อให้สามารถจับกุมได้ ทันที และที่สำคัญเพื่อความปลอดภัยในชีวิตที่ทุกครั้งผู้ถูกจับกุมจะขัดขืนต่อสู้ และบางรายมีอาวุธ ด้วยจึงจำเป็นต้องกระทำแบบนั้น และเมื่อมีลักษณะการจับกุมเช่นนี้จึงมักจะไม่ค่อยมีการแจ้งสิทธิต่างๆ ให้ผู้ถูกจับกุมทราบ ส่วนการที่ต้องพาไป “Safe House” ก่อนนั้น เพื่อไม่ให้ข่าวการจับกุมแพร่หลาย ออกไปก่อนซึ่งจะขยายผลการจับกุมต่อไปได้ทันที และสถานที่ที่ทำงานไม่สะดวกต่อการสอบปากคำ เบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องความลับเพราะอาจมีทั้งผู้สื่อข่าว ผู้กระทำความผิดรายอื่นอยู่ในสถานที่นั้นๆ ด้วย ส่วนที่ต้องมีการข่มขู่และทำร้ายร่างกายนั้น ก็เพื่อให้ผู้ถูกจับกุมยอมที่จะบอกความจริง ซึ่งบางครั้ง ที่ทำแบบนี้ ก็ยังไม่ได้รับความจริง เพราะผู้ถูกจับกุมกลัวผู้ร้ายใหญ่มากกว่า เจ้าพนักงานทำร้ายร่างกาย เฉพาะตน แต่ผู้ร้ายใหญ่จะทำร้ายไปถึงครอบครัวและทรัพย์สินอื่นๆ ด้วย และการปฏิบัติหน้าที่ในชั้น จับกุม ที่มักจะไม่มีการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด คือการอนุญาตให้ติดต่อกับญาติ พบแพทย์ แม้จะมีการร้องขอ และการพูดคุยกับทนายสองต่อสองที่ไม่มีการได้ใช้สิทธินี้สักราย สิ่งเหล่านี้ต่อไป จะมีผลต่อความรู้สึกในชั้นสอบสวนที่จะไม่กล้าขอใช้ หรือสนใจในสิทธิต่างๆ และจากการวิเคราะห์ บทสัมภาษณ์ เชิงลึก ทั้งจากผู้ถูกใช้อำนาจและผู้ใช้อำนาจในชั้นการจับกุม เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมาย ระเบียบที่ให้อำนาจดำเนินการแล้วสามารถสรุปได้ ดังนี้ (ตารางที่ 4.2.2)

ตาราง 4.2.2 : แสดงการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจับกุม สืบสวน เปรียบเทียบกับ
ข้อกำหนดกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นศึกษา	ข้อกำหนด กฎหมาย ระเบียบฯ	ผลการสัมภาษณ์	เหตุที่ปฏิบัติ	การวิเคราะห์
เสรีภาพในร่างกาย ป.วิ.อาญา มาตรา 78	สิทธิที่จะไม่ถูกจับโดยไม่ จำเป็นหรือไม่มีเหตุ สมควร ต้องมีหมายศาล	ส่วนใหญ่จะไม่มี การแจ้งหรือให้ดู หมายจับก่อนจับกุม	- เพื่อความ ปลอดภัย - มีข้อยกเว้นของ กฎหมายให้ทำได้	บางกรณีมีเหตุ จำเป็น แต่บางกรณี เป็นการใช้ช่องว่าง กฎหมาย
- การแจ้งข้อกล่าวหา ป.วิ.อาญา มาตรา 83	- ต้องแจ้งผู้ถูกจับว่า เขาต้องถูกจับและไปที่ ทำการของเจ้า พนักงาน	- ไม่มีการแจ้ง - ใช้กำลังในการ จับกุม	- เพื่อความปลอดภัย - มีข้อยกเว้นของ กฎหมายให้ทำได้	บางกรณีมีเหตุ จำเป็น แต่บางกรณี เป็นการใช้ช่องว่าง กฎหมาย
การตรวจค้น ตาม - พ.ร.บ.ยาเสพติดให้ โทษฯ มาตรา 49 - พ.ร.บ.ป้องกัน และปราบปรามฯ มาตรา 13 และ - ป.วิ.อาญา หมวด 2	- ต้องมีและแสดงหมาย ตรวจ ค้นก่อน ดำเนินการ	- ไม่แจ้ง หรือ ให้ดู หมายก่อนตรวจ ค้น - ตรวจ ค้น เคหสถานในเวลา กลางคืน	- เพื่อความปลอดภัย - มีข้อยกเว้นของ กฎหมายให้ทำได้	บางกรณีมีเหตุ จำเป็น แต่บางกรณี เป็นการใช้ช่องว่าง กฎหมาย
การแจ้งสิทธิ ป.วิ.อาญา มาตรา 84	ต้องแจ้งให้ผู้ถูกจับหรือ ผู้ต้องหาทราบสิทธิต่างๆ ที่พึงมีเช่นการติดต่อญาติ การพูดคุยกับทนาย การ พบแพทย์ การได้รับการ เยี่ยม	ไม่มีการแจ้ง	การจับกุมจะมีการ ต่อสู้ ชัดขวางและ บางครั้งมีอาวุธ เป็น เหตุการณ์ที่ฉุกเฉินทุก เพื่อความปลอดภัย จึงไม่อาจแจ้งสิทธิได้	เป็นเหตุจำเป็นที่มี เหตุผล แต่อย่างไร ก็ตามเมื่อสถานการณ์ ทุกอย่างเอื้อต่อการ แจ้ง ก็ควรต้องมีการ แจ้งให้ทราบ
การปฏิบัติตามสิทธิ ต่างๆ ที่มีการแจ้ง ป.วิ.อาญา มาตรา 84	ต้องมีการจัดการให้ เป็นไปตามสิทธิที่แจ้ง ถ้ามีการร้องขอจากผู้ถูก จับ โดยไม่เรียก ค่าใช้จ่าย	- เมื่อไม่มีการแจ้ง สิทธิให้ทราบ ก็ไม่ มีการขอใช้สิทธิ - ขอแล้ว ไม่ได้รับ อนุญาตให้ใช้	- เพื่อให้ได้ความจริง ที่ต้องการขยายผล การจับกุม - เพื่อรักษาความลับ ในการปฏิบัติการ ต่อเนื่อง	บางกรณีมีเหตุ จำเป็นเช่น หากใช้ จะส่งข่าวการจับกุม ให้พรรคพวกได้ แต่ บางกรณีก็ควรผ่อน ปรนให้ใช้ เช่น การ ขอพบแพทย์
สถานที่ และวิธีการ ที่ใช้ในการควบคุม ป.วิ.อาญา มาตรา 84 ว.แรก และ มาตรา 86	- ส่งตัวไปยังที่ทำการของ พ.สอบสวน ทันที - ต้องใช้วิธีการเพียงพอที่ จำเป็น ไม่ให้หลบหนี และพฤติกรรมแห่งคดี	- มักจะมีการพาไป ยังสถานที่ที่ เรียกว่า “Safe House” - มีการชุ่/ทำร้าย ร่างกาย	- เพื่อรักษาความลับ ในการปฏิบัติการ ต่อเนื่อง - เพื่อให้เปิดเผย ความจริงในการ ขยายผล	บางกรณีมีเหตุ จำเป็นสมควร กระทำ แต่มักจะทำ จนเป็นความเคยชิน
เวลาที่ใช้ในการ ควบคุม ป.วิ.อาญา มาตรา 87	ต้องใช้เวลาเพียงพอที่ จำเป็น และพฤติกรรม แห่งคดี	เป็นไปตามที่ กฎหมายกำหนด	เพื่อมิให้เกิดข้อ ร้องเรียน หรือถูก ฟ้องร้อง	ให้ความสำคัญใน เรื่องนี้มาก

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องทั้ง 2 ด้าน คือ ผู้ถูกใช้อำนาจ ได้แก่ ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขัง ฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดใน 5 ข้อหาหลักคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษที่ถูกลำตัวส่งดำเนินคดีที่กองบัญชาการ ตำรวจปราบปรามยาเสพติด (บช.ปส.) หรือที่ฝากขังหรือถูกขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง และผู้ใช้อำนาจ คือพนักงานสอบสวนคดียาเสพติดในสังกัดกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด คณะผู้ศึกษาวิจัย ขอสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 การศึกษา วิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องพบว่ารัฐธรรมนูญของประเทศไทย รับรองสิทธิ เสรีภาพที่สอดคล้องกับหลักสากลที่ผ่านมาทางปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) และได้นำบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาเป็นแนวทางการตราบังคับใช้ กฎหมายภายในประเทศ ทั้งนี้ ในส่วนของการสอบสวนผู้ต้องหาในคดียาเสพติดมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ 5 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ปี พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ซึ่งก็มีส่วนที่คล้ายกันอยู่มาก ในขณะที่ผู้ปฏิบัติก็จะมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ เจ้าพนักงานตำรวจ และเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งโดยสรุปแล้ว ผู้ศึกษามีความเห็นว่ากฎหมาย ระเบียบที่ใช้บังคับในปัจจุบันมีสภาพที่เอื้อต่อการอำนวยความสะดวกได้ในระดับหนึ่งซึ่งหากมีการพัฒนา ปรับปรุงบางประการก็จะยิ่งทำให้การอำนวยความสะดวกเป็นไปอย่างแท้จริงมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาจะได้นำเรียนเสนอในลำดับต่อไปในหัวข้อ “ข้อเสนอแนะ”

5.1.2 การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องหาคดียาเสพติด โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าพนักงานสอบสวนคดียาเสพติดในสังกัดกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ซึ่งเป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร การศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี อายุ 30 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์ ในการทำงานพอสมควร มีความเสี่ยงในขณะปฏิบัติหน้าที่น้อย จะมีการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดตามที่ กฎหมาย ระเบียบกำหนดกรอบแนวทางไว้ เคารพในสิทธิ เสรีภาพของประชาชน จะมีข้อบกพร่องบ้างก็เพียง เล็กน้อยไม่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการอำนวยความสะดวก ข้อบกพร่องส่วนใหญ่ก็เป็นการ หลงลืมเล็กน้อยทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะจากผู้ปฏิบัติว่ามีกฎหมายบางฉบับที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน และมีกฎหมายหลายฉบับในการปฏิบัติงานอาจทำให้พนักงานสอบสวนใหม่ๆ หลงลืม หรืออาจเข้าใจ ผิดพลาด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสะดวกในการอำนวยความสะดวกในอนาคตภายหน้า

สำหรับผลการศึกษาที่พบเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในส่วน of ชั้นจับกุม สืบสวน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความยุติธรรม พบว่าผู้ปฏิบัติหน้าที่มีทั้งเจ้าพนักงานชั้นประทวน และสัญญาบัตรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติทั่วประเทศ มีความหลากหลายทั้งคุณวุฒิการศึกษา อายุ ประสบการณ์การทำงาน แต่ที่สำคัญมีความเหมือนร่วมกัน คือ ความเสี่ยงในการปฏิบัติหน้าที่สูง การปฏิบัติหน้าที่จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในขณะปฏิบัติหน้าที่และผลต่อเนื่องที่อาจขยายการจับกุมเพิ่มเติมได้ จึงอาจทำให้การปฏิบัติหน้าที่บางครั้งไม่ได้ปฏิบัติตามที่กฎหมาย ระเบียบกำหนด

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาทั้งการวิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบ และการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่กล่าวมา ผู้ศึกษามีความเห็น ข้อเสนอแนะที่จะขอเสนอเรียนเสนอ ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) เนื่องจากในปัจจุบันงานสอบสวน และงานการจับกุมและสืบสวนแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดสิ้นเชิง ฉะนั้น จึงพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละงานจะให้ความสำคัญเฉพาะในส่วนงานของตนจึงทำให้เกิดมีข้อบกพร่องในบางส่วนของกระบวนการยุติธรรม เช่น ในชั้นจับกุม ไม่มีการแจ้งข้อกล่าวหาหรือมีการทำร้ายร่างกาย แต่ชั้นพนักงานสอบสวนก็ทำการสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมายต่อไปโดยไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องจับกุมว่าจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ขอเพียงแต่ที่ตนดำเนินการถูกต้องหรือกรณีที่ชั้นจับกุม/สืบสวน ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายแต่ปรากฏว่าในชั้นสอบสวน เจ้าพนักงานสอบสวนบางท่านเข้าใจว่าตนเองมีหน้าที่เพียงรวบรวมสำนวน หากไม่รู้ก็จะตัดพยานเพื่อประสงศ์ให้คดีเสร็จเร็วขึ้น ซึ่งโดยแท้จริงแล้วการอำนวยความสะดวกต้องดูทั้งกระบวนการที่ต่อเนื่องกันอันจะส่งผลสุดท้ายต่อประชาชน ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า การจับกุม/สืบสวนและการสอบสวนไม่ควรที่จะแยกจากกันอย่างเด็ดขาด ควรเดินร่วมกันไป ซึ่งจะเป็นเช่นนั้นได้จำเป็นต้องมีนโยบายเรื่องนี้ให้ชัดเจนแล้วแก้ไขกฎหมายให้เป็นไปตามนโยบายนั้น โดยที่ในชั้นจับกุม/สืบสวนและสอบสวนให้ทำงานร่วมกันและพร้อมกัน ซึ่งรวมถึงการแก้ไขกฎหมายให้ศาลพิจารณาที่จะรับฟังพยานได้เฉพาะพยานที่ได้มาโดยการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือได้มาจากข้อมูลซึ่งเกิดขึ้นโดยชอบซึ่งในปัจจุบันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/1 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนฯ”

ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวได้วางหลักเกณฑ์ไว้ที่จะห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือได้มาจากข้อมูลซึ่งเกิดขึ้นโดยมิชอบ แต่ก็ยังมีข้อยกเว้นให้รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้เมื่อการรับฟังนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน

ซึ่งหมายถึงว่า แม้พยานหลักฐานนั้นได้มาโดยมิชอบหรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ แต่การรับฟังพยานหลักฐานเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนก็ให้รับฟังได้ เปิดให้เป็นการใช้ดุลยพินิจ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับหลายๆ ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมัน จะถือเรื่องการรับฟังพยานที่ชอบและได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นเป็นหลักตามหลักการเรื่อง “ผลไม้ของต้นไม้ที่มีพิษ (Fruit of the poisonous tree Doctrine)” ที่หากต้นไม้มีพิษ ผลของต้นไม้นั้นก็จะมีพิษทานไม่ได้ ฉะนั้นก็คิด “ถ้าพยานหลักฐานใดไม่ชอบ หรือได้มาโดยไม่ชอบ ก็นำมาใช้ไม่ได้” แต่ทั้งนี้บทตัดพยานหลักฐานดังกล่าวในสหรัฐอเมริกา ก็ไม่ได้เด็ดขาดไปในด้านเดียว เพราะศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาก็มีการสร้างข้อยกเว้นที่เรียกว่า “good faith exception” หรือที่เรียกว่า “harmless error” การกระทำผิดไปโดยพลั้งเพลอของเจ้าหน้าที่¹⁵ ฉะนั้น หากจะมีการเปิดช่องให้ใช้ดุลยพินิจได้แล้ว ก็ควรต้องมีคำแนะนำหรือหลักเกณฑ์ที่ทำให้การใช้ดุลยพินิจเป็นไปเพื่อการอำนวยความสะดวก แนวทางเดียวกันทั่วประเทศ

(2) การที่มีกฎหมายหลายฉบับที่มีส่วนที่คล้ายกันบ้าง แตกต่างกันบ้างอยู่ในกฎหมายแต่ละฉบับ จึงอาจทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนที่เพิ่งเริ่มปฏิบัติหน้าที่อาจเกิดความผิดพลาดจากเหตุนี้ ประชาชนผู้เกี่ยวข้อง ทนายความก็อาจไม่ทราบทั้งหมด ผู้ศึกษาจึงเห็นควรรวบรวมไว้ในฉบับเดียวกันเพื่อสะดวกต่อการใช้งาน และทำความเข้าใจ แล้วจัดทำคู่มือวางแนวทางปฏิบัติต่อไป

(3) การแก้ไขกฎหมายในเรื่องสถานที่สืบสวนก่อนการสอบสวน ที่เรียกว่า “Safe House” ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นเหตุจำเป็น และเหมาะสมที่ต้องมีเพื่อความปลอดภัยของทั้งผู้ถูกจับกุมรวมถึงญาติผู้ถูกจับ เจ้าหน้าที่ พยานและของแหล่งข่าว แต่ในกฎหมายยังคงบัญญัติแต่เพียงว่า “ในการจับเจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้จะถูกจับว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ก็ให้นำไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว...”¹⁶ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคแรก ซึ่งในความเป็นจริงค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้ก็สามารที่จะเบิกได้จากทางราชการ ฉะนั้น เพื่อความถูกต้องในการปฏิบัติงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนนี้ให้สามารถนำตัวไปยังสถานที่ที่เจ้าพนักงานเห็นเป็นการสมควรเพื่อความปลอดภัยของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวก หรือเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ เช่น การขยายผลการจับกุม ทั้งนี้ เพื่อรองรับให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกต้องเป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งจะส่งผลให้สามารถตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อย่างเต็มที่ ทำให้การอำนวยความสะดวกเป็นไปอย่างแท้จริง

(4) การประกันตัว ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่จะไม่ให้ประกันตัว เพราะเหตุกลัวยุ่งเหยิงพยาน หรือการหลบหนี ซึ่งไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

¹⁵ จริญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร, 2557 : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ที่เป็นหลักประกันเรื่องเสรีภาพ ฉะนั้น จึงควรที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติต่อไป

5.2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ

(1) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนของกฎหมาย ควรจัดการฝึกอบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แนวทางปฏิบัติร่วมในระหว่างผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม เช่น การสัมมนาร่วมระหว่างพนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน อัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เพื่อบูรณาการความรู้ สร้างความสัมพันธ์เครือข่ายหาช่องว่างในแต่ละขั้นตอนหรือรอยต่อ เพื่อหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุงต่อไป

(2) ทำความเข้าใจกับพนักงานสอบสวนถึงอำนาจ หน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ ซึ่งหมายถึงว่า เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง พิสูจน์ได้ว่าผู้ที่ถูกจับเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือเป็นผู้กระทำผิดจริง มิใช่เพียงเพื่อที่จะเอาตัวผู้ถูกจับมาลงโทษเท่านั้น

(3) ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานทุกขั้นตอน ซึ่งรวมถึงของพนักงานสอบสวนควรมีการถ่าย CLIP ไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ อาจรวมถึงการบันทึกในสิ่งที่พนักงานสอบสวนต้องกระทำก่อนการสอบสวน คือ การแจ้งสิทธิต่างๆ แล้วเปิดให้ผู้ถูกจับได้ดูก่อนเริ่มการสอบสวน เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาการลืมนัดแจ้งสิทธิ หรือการแจ้งสิทธิไม่ครบได้

(4) การส่งเสริมความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน เนื่องจากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเมื่อพนักงานสอบสวนท่านใดมีความรู้ ความชำนาญมากก็จะไปสอบเปลี่ยนสายงานไปเป็นผู้พิพากษา พนักงานอัยการซึ่งเป็นอาชีพที่สังคมให้การยอมรับนับถือมาก อีกทั้งยังมีค่าตอบแทนที่สูงมากกว่า จึงทำให้เกิดการสมองไหล ขาดพนักงานสอบสวนที่มีความรู้ ความชำนาญมาก จึงควรที่จะให้ความสนใจในการส่งเสริมความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน

(5) การจัดทนายความช่วยเหลือทั้งกรณีที่ต้องหาร้องขอ หรือที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีจากการสัมภาษณ์และตรวจสอบทราบว่า ส่วนใหญ่เป็นทนายความที่เพิ่งเริ่มว่าความ มีประสบการณ์น้อย และบางท่านอาจมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติด แต่ที่มาทำเพราะเพื่อการฝึกหัด เก็บจำนวนคดี ฉะนั้น ในการพิจารณาเลือกผู้ที่จะมาเป็นทนายความ ควรกำหนดคุณสมบัติขั้นต้นที่ควรมีประสบการณ์ 2 - 3 ปี ว่าความคดีอาญามาบ้างแล้ว และกำหนดค่าตอบแทนที่สร้างแรงจูงใจ อยากรที่จะมาเป็นทนายความให้โดยประสานหารือร่วมกับสมาคมทนายความฯ ในการออกมาตรการที่เหมาะสมต่อไป เช่น กำหนดให้ทนายความทุกคนต้องมีการเป็นทนายความอาสาในคดีอาญาเสพติดปีละ 2 - 3 คดีฯ เป็นต้น

5.2.3 ข้อเสนอแนะในทางวิชาการ

จากการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกทราบว่า เจ้าพนักงานสอบสวนแต่ละท่านมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และทัศนคติการทำงานของแต่ละท่าน จึงควรมีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เป็นไปเพื่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมอย่างแท้จริง

2. จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่ทุกฝ่ายสามารถนำไปปฏิบัติในรูปแบบเดียวกัน

3. จัดฝึกอบรมพนักงานสอบสวนให้มีความรู้ ความสามารถเพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการทำงานและทัศนคติการทำงานอย่างมีมาตรฐาน

4. จัดทำรูปแบบการประเมินผล เพื่อควบคุมผลการปฏิบัติงานให้อยู่ในมาตรฐาน

5. ตั้งหน่วยนิเทศเพื่อให้คำปรึกษาในการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐาน

5.2.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังดังที่กล่าวมา ทราบว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในชั้นจับกุม/สืบสวน มีการปฏิบัติหน้าที่หลายอย่างในบางครั้งที่ไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การจับกุมจับโดยไม่แสดงหมายจับ การนำไปสืบสวนที่ Safe House เป็นต้น ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพื่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน หรืออาศัยข้อยกเว้นก็ตาม เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกได้มากยิ่งขึ้น คณะผู้ศึกษามีความเห็นว่าควรที่จะได้มีการศึกษาในเรื่องแนวทางปฏิบัติงานของพนักงานสืบสวนเพื่อให้ทราบแนวทางการแก้ไขต่อไปในภายหน้า

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กุลพล พลวัน, เอกสารการสอน ชุดวิชา กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ หน่วยที่ 9-15, พิมพ์ครั้งที่ 6 นนทบุรี, 2546 : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จรัญ ภัคศิธนากุล, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร, 2557 : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2539, พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร, 2539: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- มานิตย์ จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550), พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร, 2550 : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- B. Harold, Supervision of the Offender (Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall, 1981), อ้างถึงใน กุลพล พลวัน, “สิทธิของผู้ต้องขัง,” ในเอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์, หน่วยที่ 10 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2539).

เอกสารอื่นๆ

- คู่มือหลักสิทธิมนุษยชนสากลในกระบวนการยุติธรรมที่พนักงานสอบสวนควรรู้ [Online] <http://www.investigation.inst.police.go.th/download/02015704.pdf>.
- เชาวลิต สมพงษ์เจริญ, “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.
- ณัฐยา จรรยาชัยเลิศ, “หลักประกันสิทธิผู้ต้องขัง : กรณีศึกษาสิทธิในการดำรงชีวิต”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ, รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหาและมาตรการทางกฎหมาย ในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to Privacy), สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ [Online]<http://www.nhrc.or.th>.
- ประธาน วัฒนวานิชย์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง สิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- พัชราภรณ์ กองอุบล, “สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ” , วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ประวัติผู้ศึกษาวิจัย

ชื่อ - สกุล

พินิตำรวจเอก ชยพจน์ หาสุณหะ

ตำแหน่งปัจจุบัน

รองผู้บังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 2
กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด

คุณวุฒิการศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเซนต์คาเบรียล
มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเตรียมทหาร (นตท.รุ่นที่ 19)
รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (นรต.รุ่นที่ 35)
ปริญญาโท สาขาอาชญาวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล

สถานที่ติดต่อ

กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 2 กองบัญชาการตำรวจ
ปราบปรามยาเสพติด เลขที่ 88 หมู่ 3 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงตลาดบางเขน
เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทร. 0 2973 4877 โทรสาร 0 2973 4878

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2525 – 2529	รองสารวัตรป้องกันปราบปราม สน.บางกอกน้อย
พ.ศ. 2535 – 2536	สารวัตร กองกำกับการ 5 กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 3
พ.ศ. 2538 – 2540	รองผู้กำกับการ 5 กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 2
พ.ศ. 2542 – 2548	ผู้กำกับการ 4 กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 2
พ.ศ. 2550 – 2552	รองผู้บังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1
พ.ศ. 2552 ถึงปัจจุบัน	รองผู้บังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 2
พ.ศ. 2525 – 2529	รองสารวัตรป้องกันปราบปราม สน.บางกอกน้อย
พ.ศ. 2535 – 2536	สารวัตร กองกำกับการ 5 กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 3
พ.ศ. 2538 – 2540	รองผู้กำกับการ 5 กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 2

พ.ศ. 2542 – 2548	ผู้กำกับการ 4 กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 2
พ.ศ. 2550 – 2552	รองผู้บังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1
พ.ศ. 2552 ถึงปัจจุบัน	รองผู้บังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 2

ประวัติการฝึกอบรม / ศึกษาดูงาน

พ.ศ. 2536	หลักสูตร INTELLIGENCE OPERATIONS (U.S.A)
พ.ศ. 2537	หลักสูตร INTELLIGENCE ANALYSIS (U.S.A)
พ.ศ. 2539	หลักสูตร UNDERCOVER (CANADA)
พ.ศ. 2539	หลักสูตร INVESTIGATIVE ANALYSIS (U.S.A) หลักสูตร SPECIAL COMMUNICATION TRAINING กระทรวงกลาโหม (U.S.A)
พ.ศ. 2542	หลักสูตร COMMUNICATION INSTRUCTOR กระทรวงกลาโหม (U.S.A)
พ.ศ. 2549	หลักสูตร DRUG UNIT COMMANDERS ACADEMY 56 (DUCA) สำนักงานปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม (U.S.A.)

ประวัติผู้ศึกษาวิจัย

ชื่อ - สกุล

นายนิยม เต็มศรีสุข

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรุงเทพมหานคร
DIRECTOR, NARCOTICS CONTROL OFFICE, BANGKOK METROPOLITAN
AREA

คุณวุฒิการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
การจัดการภาครัฐและเอกชนมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สถานที่ติดต่อ

สำนักงาน ปปส.กทม. เลขที่ 213 ซอย วิภาวดี 25 แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร 10210 โทรศัพท์ 02 -5885037 – 9 ต่อ 1201
โทรสาร 02 – 5897964

ประวัติการทำงาน

28 ต.ค. 2553 – ปัจจุบัน ผู้อำนวยการ สำนักงาน ปปส.กทม.

ประวัติการฝึกอบรม / ศึกษาดูงาน

20 ธ.ค. 2555 – 26 เม.ย. 2556 หลักสูตรนักบริหารระดับสูง สำนักงาน ก.พ.

ประวัติผู้ศึกษาวิจัย

ชื่อ - สกุล

นางญาณินี เกียรติไพบูลย์

ตำแหน่งปัจจุบัน

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษชำนาญการพิเศษ ส่วนกิจการต่างประเทศ
สำนักกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ
กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI)

คุณวุฒิการศึกษา

นิติศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานที่ติดต่อ

128 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

081-555-2266, 091-957-9999

ประวัติการทำงาน

- นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
- เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ชำนาญการ สำนักคดีอาญาพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม
- พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ชำนาญการพิเศษ สำนักคดีทรัพย์สินทางปัญญา กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม
- พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ชำนาญการพิเศษ สำนักกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม

ประวัติผู้ศึกษาวิจัย

ชื่อ - สกุล

นายอมรพจน์ กุลวิจิตร

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ศาลแพ่งธนบุรี

คุณวุฒิการศึกษา

นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

สถานที่ติดต่อ

ศาลแพ่งธนบุรี 123 ถนนเอกชัย แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง
 กรุงเทพฯ 10150 โทรศัพท์ 081-8724212

ประวัติการทำงาน

- ผู้พิพากษาศาลจังหวัดภูเก็ต
- ผู้พิพากษาศาลจังหวัดกระบี่
- ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง

ประวัติการฝึกอบรม / ศึกษาดูงาน

อบรมผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 5

ประวัติผู้ศึกษาวิจัย

ชื่อ - สกุล

นางสาวจตุพร พูลแก้ว

ตำแหน่งปัจจุบัน

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนเชี่ยวชาญ

คุณวุฒิการศึกษา

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานที่ติดต่อ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
361 ถนนนันทบุรี-สนามบินน้ำ ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทร 0 2528 4933

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2532 เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
พ.ศ. 2545 นักพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
พ.ศ. 2554 เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ประวัติการฝึกอบรม / ศึกษาดูงาน

พ.ศ. 2542 การเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท สำนักงาน ก.พ.
พ.ศ. 2544 Key Performance Indicators สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีฯ
พ.ศ. 2546 การวางแผนกลยุทธ์ สำนักงาน ก.พ.
พ.ศ. 2548 Forum on Institutionalization of Evaluation System Japan
พ.ศ. 2551 Certified Management Consultants สถาบันส่งเสริมการบริหาร
กิจการบ้านเมืองที่ดี
พ.ศ. 2555 เทคนิคการสอนแนะนำงาน (Coaching Technique) สมาคมการจัดการ
งานบุคคลแห่งประเทศไทย
พ.ศ. 2555 นักบริหาร ป.ป.ช. ระดับสูง สำนักงาน ป.ป.ช.

ประวัติผู้ศึกษาวิจัย

ชื่อ - สกุล

นายสุวิทย์ อมรนพรัตน์กุล

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการกองกิจการองค์การมหาชนและหน่วยงานของรัฐรูปแบบอื่น
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

คุณวุฒิการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัย) มหาวิทยาลัยมหิดล

สถานที่ติดต่อ

สำนักงาน ก.พ.ร. ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ โทรศัพท์ 02 356 9997

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2529 – 2546 เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานบุคคล 4 – 8 ว. สำนักงาน ก.พ.
พ.ศ. 2546 – 2558 นักพัฒนาระบบราชการฯ สำนักงาน ก.พ.ร.

ประวัติการฝึกอบรม /ศึกษาดูงาน

พ.ศ. 2556 หลักสูตรนักบริหารระดับสูง สำนักงาน ก.พ. (รุ่น 78)

ประวัติผู้ศึกษาวิจัย

ชื่อ - สกุล

นายอรุณชัย ภัทรานนท์

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านบริหารที่ราชพัสดุ

สำนักบริหารที่ราชพัสดุกรุงเทพมหานคร กรมธนารักษ์

คุณวุฒิการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สถานที่ติดต่อ

สำนักบริหารที่ราชพัสดุกรุงเทพมหานคร กรมธนารักษ์ เขตพญาไท

กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ 02 6186328

ประวัติการทำงาน

- ผู้อำนวยการส่วนระบบกฎหมายและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่
- นิติกรชำนาญการ/ ชำนาญการพิเศษ กรมธนารักษ์

ประวัติการฝึกอบรม / ศึกษาดูงาน

พ.ศ. 2549 นักกฎหมายภาครัฐ รุ่น 1 สนง.คณะกรรมการกฤษฎีกา

พ.ศ. 2551 นักบริหารกิจการยุติธรรม เรื่อง การยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์ คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

พ.ศ. 2552 การร่างกฎหมาย การให้ความเห็นทางกฎหมาย และการดำเนินคดีปกครอง รุ่น 2 สนง.คณะกรรมการกฤษฎีกา

พ.ศ. 2554 การพัฒนาภาวะผู้นำตามเกณฑ์คุณภาพ การบริหารจัดการภาครัฐ

ประวัติผู้ศึกษาวิจัย

ชื่อ - สกุล

นายวันไชย เยี่ยมสมณะ

ตำแหน่งปัจจุบัน

- Partner หัวหน้ากลุ่มงานกฎหมายปกครองและรัฐธรรมนูญ บริษัท แอลเอส ฮอไรซัน จำกัด
- Partner หัวหน้ากลุ่มงานกฎหมายปกครองและรัฐธรรมนูญ บริษัทแอลเอส ฮอไรซัน จำกัด
- อนุกรรมการในคณะกรรมการอนุกรรมการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ที่ปรึกษาคณะกรรมการและอาจารย์พิเศษโครงการปริญญาโทสำหรับผู้บริหาร การเงิน (ภาคพิเศษ) คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ผู้เชี่ยวชาญประจำตัวสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (นางสุวรรณี สิริเวชชะพันธ์)

คุณวุฒิการศึกษา

- พ.ศ. 2528 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พ.ศ. 2530 เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- พ.ศ. 2533 LL.M., Southern Methodist University
- พ.ศ. 2539 LL.M., University of Pennsylvania

สถานที่ติดต่อ

บริษัท แอลเอส ฮอไรซัน ชั้น 14 อาคารจีพีเอฟ วิทยู ทาวเวอร์ เอ
93/1 ถนนวิทยู แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์ (02) 627-3443 โทรสาร (02) 627-3250

ประวัติการทำงาน

- Associate และ Partner, บริษัท เบเคอร์ แอนด์ แม็คเค็นซี จำกัด
- อนุกรรมการตรวจสอบรายงานการประชุม, คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม สภาร่างรัฐธรรมนูญ (2550)
- กรรมการ คณะกรรมการร่างและแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม (2553)
- กรรมการ คณะกรรมการฝ่ายต่างประเทศและเศรษฐกิจ สภานายความ
- นิติกร กองกฎหมายต่างประเทศ และผู้ช่วยเลขานุการกรรมการร่างกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- อาจารย์พิเศษและวิทยากรในมหาวิทยาลัย และหน่วยงานอื่นของรัฐ ในวิชากฎหมายปกครอง และกฎหมายปกครองกับธุรกิจ

ประวัติการฝึกอบรม / ศึกษาดูงาน

- พ.ศ. 2543 Visiting Associate Baker & McKenzie, Washington D.C.
- พ.ศ. 2547 สัมฤทธิ์บัตรหลักสูตรพนักงานคดีปกครองสำหรับบุคคลทั่วไป
โดยคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ
สำนักงานศาลปกครอง
- พ.ศ. 2550 ประกาศนียบัตรกรรมการ (Directors Certification
Program) รุ่นที่ 66 สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย
- พ.ศ. 2552 นักบริหารกิจการยุติธรรมระดับกลาง (รุ่นที่ 21)
สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
- พ.ศ. 2555 นักบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง (รุ่นที่ 4) (ยธก. 4)
สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
- พ.ศ. 2555 นักบริหารการยุติธรรมทางปกครองระดับสูง 3 รุ่นที่ 3 (บยป. 3)
วิทยาลัยการยุติธรรมทางปกครอง สำนักงานศาลปกครอง
- พ.ศ. 2556 นักบริหารระดับสูงธรรมศาสตร์เพื่อสังคม รุ่นที่ 3 (นมธ. 3)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติผู้ศึกษาวิจัย

ชื่อ - สกุล

นางสาว ศศิธร จุลมกร

ตำแหน่งปัจจุบัน

Business Director Government

คุณวุฒิการศึกษา

พ.ศ. 2535 วิทยาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

พ.ศ. 2554 บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สถานที่ติดต่อ

บริษัท แอดวานซ์ไวร์เลส เน็ตเวิร์ค จำกัด

408/141 อาคารพหลโยธินเพลส ชั้น 33 ถ.พหลโยธิน

แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 02 - 2995798 โทรสาร 02 - 6874355

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2536 บมจ.แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส

พ.ศ. 2557 บริษัท แอดวานซ์ไวร์เลส เน็ตเวิร์ค จำกัด

ประวัติการฝึกอบรม / ศึกษาดูงาน

พ.ศ. 2552 Communicasia ประเทศสิงคโปร์

พ.ศ. 2554 โครงการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกับสถาบันวิชาการ
ป้องกันประเทศ รุ่น 17 ประเทศญี่ปุ่น

พ.ศ. 2556 Samsung Factory ประเทศเกาหลี

ประวัติผู้ศึกษาวิจัย

ชื่อ - สกุล

นายศรัชย์ กฤตยานุกูล

ตำแหน่งปัจจุบัน

กรรมการผู้จัดการ บริษัท เอฟ.เอ็น.อินฟินิตี้ จำกัด

คุณวุฒิการศึกษา

ปริญญาตรีนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สถานที่ติดต่อ

611/40 ซอยวันจันทร์ใน ถนนเจริญกรุง แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม
กรุงเทพฯ 10120 โทร. 02-2911486

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2525   เจ้าหน้าที่ฝ่ายระดมทุน ธนาคารกรุงเทพ
พ.ศ. 2527   นิติกรฝ่ายกฎหมายบริษัท สหพัฒนพิบูล จำกัด (มหาชน)
พ.ศ. 2530   ผู้จัดการฝ่ายกฎหมาย บริษัท บางกอกเรียลตี้ จำกัด (มหาชน)
พ.ศ. 2541 – ปัจจุบัน กรรมการผู้จัดการ บริษัท เอฟ.เอ็น.อินฟินิตี้ จำกัด

ประวัติการฝึกอบรม / ศึกษาดูงาน

พ.ศ. 2544   เจาะลึกแนวคิดทางการตลาด
พ.ศ. 2546   ผลสำเร็จของแผนฟื้นฟูกิจการ
พ.ศ. 2547   กรรมการผู้จัดการที่ดี
พ.ศ. 2548   การบริหารจัดการด้านระบบ MOPP
พ.ศ. 2556   รักก้าวหน้า ต้องกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง
พ.ศ. 2556   SMART TEAM SMART PEOPLE
พ.ศ. 2557   ทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย